

Sammendrag

Denne studien har tatt for seg hva voksne opplever og erfarer de har lært gjennom å se TV-seriene *Farmen* og *Farmen Kjendis*. Hensikten med studien har vært å få en bedre forståelse og kunnskap om hva voksne opplever at de lærer av å se på TV. Jeg ville studere læring i en uformell kontekst.

I dette masterprosjektet er det gjennomført en empirisk undersøkelse gjennom kvalitative forskningsintervju som forskningsmetode. Tre informanter deltok i undersøkelsen, der samtlige var voksne over 20 år. Analysen av datamaterialet har utledet tre kategorier. Disse er *Farmen i en uformell kontekst*, *Læring – TV og Farmen* samt *Refleksjoner og diskusjoner omkring Farmen*. Resultatene som har kommet frem i oppgavens analyse viser at voksne opplever og erfarer læring i en uformell kontekst gjennom TV-seriene *Farmen* og *Farmen Kjendis*.

Læring av *Farmen* og *Farmen Kjendis* kan handle om holdninger, væremåter og verdier, og det kan handle om læring i form av økte kunnskaper om redskaper, historie og geografi. På bakgrunn av dette vil denne studien argumentere for at man ikke alltid er klar over læringsaspektet i det å se TV-seriene *Farmen* og *Farmen Kjendis*. Man kan få utnyttet læringspotensialet som ligger i TV-seriene når man er mer bevisst sin egen påvirkning og læring gjennom å se TV. Man kan bli mer bevisst sin egen læring gjennom egne refleksjoner og refleksjoner med andre. Og den omliggende konteksten kan ha en forsterkende virkning på læring om man har det fint og er i trygge omgivelser.

Forord

Så var man snart ved veis ende og ferdig med en mastergrad i Voksnes Læring. Det har vært to fine og givende år på mastergradsstudiet. Litt vemodig å tenke på at fem år ved NTNU Trondheim snart er over. Jeg sitter igjen med veldig gode følelser og en stor takknemlighet overfor både medstudenter og andre involverte i denne mastergraden. Jeg har fått muligheten til å skrive om et veldig spennende tema som jeg synes vil være nyttig å ha med seg videre. Jeg har lært utrolig mye og ryggsekken er fylt med gode og fine erfaringer fra en studietid som har gjort meg klar for arbeidslivet og andre utfordringer som måtte komme. Jeg gleder meg til å se hva tiden bringer!

Først vil jeg takke alle informanter som har deltatt i min studie. Det har vært utrolig fint å få snakke med hver og en av dere, og jeg er veldig takknemlig for at dere har tatt dere tid til å stille opp og bidra til at mitt prosjekt ble en realitet. Mine informanter har bidratt med mange interessante, meningsfulle og viktige utsagn som har vært av stor betydning og nytte for prosjektet. De har også bidratt til at min personlige læringsprosess og framgang gjennom denne masteroppgaven har vært god.

Jeg vil også gi en stor takk til min fantastiske og dyktige veileder, Christin Tønseth. Hun har hjulpet meg utrolig mye fra dag én. Hun har bidratt til å legge gode rammer for at dette masterprosjektet skulle kunne gjennomføres på en god måte. Tusen takk for alle gode innspill og all forståelse du har stilt opp med i mine usikre og rådville perioder. Rådene dine har vært kjempegode og til stor hjelp!

Til slutt vil jeg takke min samboer, Andreas, for god tålmodighet i en hektisk skole-periode for min del. Du har vist forståelse og gitt meg en hjelpende hånd da jeg måtte trenge det. Du har velvillig vært med som prøveinformant og gitt meg gode tilbakemeldinger som har bidratt til at intervjuguide og prosjektet ble bedre. Tusen hjertelig takk!

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	7
1.1 Tema og mine tanker rundt TV-serien Farmen	8
1.2 Aktualisering – artikkel om læringsarena	9
1.3 Begrunnelse for valg av problemstilling og presentasjon av problemstilling	10
1.4 Disposisjon over oppgavens struktur	10
2. Teori	13
2.1 Læring	13
2.1.1 Bevisst og ubevisst læring	14
2.2 Læringsutbytte	14
2.3 Uformell læring	16
2.3.1 Læringskontekst, hverdagslæring og fritidsinteresser	17
2.3.2 Refleksjon som læring	18
2.4 Teori og problemstilling	19
3. Forskningsmetode	21
3.1 Valg av metode	21
3.2 Vitenskapsteoretisk tilnærming	21
3.3 Kvalitativt forskningsintervju	23
3.3.1 Intervjuenes struktur	24
3.3.2 Utvalg av informanter og rekruttering	26
3.3.3 Gjennomføring av intervjuene	27
3.3.4 Forforståelse og egen rolle i intervjusituasjonene	28
3.3.5 Forskningsetiske utfordringer	30
3.4 Transkribering	30
3.5 Analyse av datamaterialet	31
3.6 Troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet	32
4. Analyse – funn	35
4.1 Presentasjon av intervjuene	35
4.1.1 Sara	35

4.1.2	Andrea	36
4.1.3	Malin	36
4.2	Presentasjon av tema og undertema	37
4.2.1	Farmen i en uformell kontekst	37
4.2.2	Læring – TV og Farmen	38
4.2.3	Refleksjoner og diskusjoner omkring Farmen	42
5.	Drøfting	45
5.1	Læring i uformell kontekst	45
5.1.1	Læringskontekst, hverdagslæring og fritidsinteresser	45
5.2	Læring av TV og Farmen	47
5.2.1	Innholds- og drivkrafts-dimensjonene	47
5.2.2	Bevisst og ubevisst læring	48
5.2.3	Læringsutbytte	49
5.3	Refleksjon og diskusjon	52
5.3.1	Refleksjon som læring	52
5.3.2	Sosial læring	54
5.4	Oppsummering	54
6.	Avslutning	57
6.1	Perspektivering – videre arbeid og endringer	60
	Litteraturliste	63
	Vedlegg	65
	Vedlegg 1 – Intervjuguide	65
	Vedlegg 2 – Informasjonsskriv/samtykkeerklæring	67
	Vedlegg 3 – Tilbakemelding på meldeskjema fra NSD	69

1. Innledning

Denne oppgaven omhandler læring i en uformell kontekst. Min oppfatning av begrepet *læring* er at læring skjer over alt, hele tiden, for alle, uansett alder. Læring foregår ikke nødvendigvis bare i typiske formelle læringsinstitusjoner, men kan foregå i ulike kontekster. Læring kan like gjerne skje i hverdagslige kontekster. Når jeg i denne oppgaven omtaler læring i uformell kontekst, så er dette knyttet til de sammenhenger der læring skjer – men hvor læring ikke er planlagt eller forventet. Dette kan være læring som skjer i hjemmet, i ulike sosiale sammenhenger, gjennom media og mens man deltar i fritidsaktiviteter. Wahlgren (2010) hevder at enhver læring er preget av læringskonteksten. Konteksten er de sosiale, organisatoriske og fysiske rammene læringen foregår i, og den har en innflytelse på hvordan læringen utvikler seg (Wahlgren, 2010).

Jeg er interessert i å studere læring i en uformell kontekst. Jeg vil se nærmere på hva voksne mennesker opplever at de lærer, hvor bevisste de er denne læringen og om læringen her var planlagt og forventet gjennom å se og følge med på reality TV-serier. Den uformelle konteksten vil i denne oppgaven være å sitte i sin egen stue og se TV. TV-seriene jeg ønsker å bruke i denne sammenhengen er «*Farmen – kampen for tilværelsen*» og «*Farmen Kjendis*» fra norsk TV2.

Jeg vil undersøke dette nærmere fordi læring i uformelle kontekster er noe som interesserer meg. Ofte har jeg tatt meg selv i å si: «... *Så morsomt! Da lærte jeg noe nytt i dag også!*» i kontekster hvor jeg føler jeg har lært noe, men der det nødvendigvis ikke var helt tenkt eller sagt at læring skulle skje. Dette har vært i hjemmet i helt uformelle samtaler med familie, det har skjedd i sosiale sammenhenger med venner og bekjente, det har skjedd i forhold til media (som internett, TV, film, reportasjer og sosiale medier) og det har skjedd i ulike sammenhenger på fritiden. Skard (1986) hevder at gjennom det meste av vårt liv så er uformell læring den læringsformen som er mest aktuell. Vi lærer i familien, i lokalmiljøet, på en arbeidsplass, i en forening eller i en interesseorganisasjon. Han kaller dette *læringsmiljøer* (Skard, 1986). Det henvises videre til at vi lærer av aktiviteter vi deltar i, de ulike oppgaver vi står overfor og de interessene vi har. Slike miljø kan sees på som læringsmiljøer som kan oppmuntre og fremme læring, men det kan også hemme og være passivt i forhold til læring (Skard, 1986). Det at Skard (1986) hevder at uformell læring er en læringsform som er aktuell, kan her knyttes til mine oppfatninger om at læring i uformelle kontekster er viktig. Ut ifra dette kan vi anta at læring i uformelle kontekster kan være like viktig som den formelle

læringen som ofte skjer i formelle kontekster, slik som i organisasjoner og utdanningsinstitusjoner. Skard (1986) bruker et begrep om læringsmiljø og hevder at uformell læring kan skje i ulike miljøer. Dette kan knyttes opp mot det jeg har valgt å kalle læringskontekst. Skards (1986) begrep om læringsmiljø kan her sees i sammenheng med mitt begrep om læringskontekst. Her kan man se at begge begrepene kan ha en tilknytning til både uformell læring og uformelle kontekster.

1.1 Tema og mine tanker rundt TV-serien Farmen

Et overordna tema for denne oppgaven er: *Læring og media*. Jeg vil se nærmere på læring gjennom å se TV-seriene Farmen og Farmen Kjendis. I utgangspunktet vil nok slike TV-serier være ment som ren underholdning, men likevel kan det være at seriene har en viss påvirkning i forhold til læring. TV-seriene Farmen og Farmen Kjendis kan være gode eksempler på dette. Farmen er en underholdningsserie/reality-TV-serie som har gått på norsk TV2 siden år 2001. Konseptet går ut på at 12-14 mennesker skal bo på en gård i flere uker uten moderne hjelpemidler og de skal leve slik man gjorde for over hundre år siden. Her skal de både ha ansvar for den daglige gårdsdriften og ta vare på alle dyr og gjenstander. Menneskene skal overleve ved å samarbeide så godt som mulig slik at de får godkjent ulike ukesoppdrag, og dermed kan motta penger til å dra på marked og kjøpe mat. På slutten av hver uke skal to utvalgte deltakere kjempe i en duell der den tapende part må forlate gården og Farmen.

Med tanke på at dette er reality- og underholdningsserier, så kan man anta at konseptet her ikke har noen intensjon om læring. Jeg antar at TV-seriene Farmen og Farmen Kjendis er program hvor produsentene ønsker å fange seeres oppmerksomhet gjennom å spille på deltakernes personligheter og verdier. Gjennom dette kan det oppstå en del drama, diskusjoner og negative hendelser mellom deltakerne. Dette kan ofte være noe som fenger TV-seerne og som motiverer folk til å velge å følge med fra start til slutt. Likevel kan man anta at Farmen kan ha potensiale for læring gjennom ulike sekvenser inne på Farmen, der læringspotensialet er ganske synlig. Dette kan for eksempel være når de viser teknikker og måter man gjorde ulike ting på en gård i gamle dager. Eksempler her kan være at de forteller om historien bak gården de er på, eller at de forteller oss mer om de ulike redskapene som brukes på gården. Slik læring kan være en form for læring som skjer i en uformell kontekst. Med dette så menes det at seerne mest trolig sitter i sitt eget hjem og i egen stue, de ser på Farmen på TV og de er i en kontekst som kan sies å være en uformell. Videre så kan det være at de tar med seg nye kunnskaper og erfaringer av det som vises på Farmen, og ut i sitt eget

hverdagsliv. Dette er kanskje ikke noe alle tenker over der og da, men det er noe man kan legge mer merke til etter hvert som disse kunnskapene og erfaringene er blitt mer bearbeidet.

Jeg tror Farmen er et godt eksempel på en TV-serie hvor voksne mennesker kan lære mye og har lært mye. Noen eksempler på dette kan være læring om gårdsdrift, læring om hvordan man drev en gård for over hundre år siden, læring om de ulike redskapene som brukes på gården, lære historie (hvordan det var på den tiden, lære om plassen der gården ligger, læring om historien rundt gården), læring om dyrene på gården, læring om relasjoner og verdier, læring om holdninger og oppførsel, og læring om mat. Eksempelene kan være mange og dette er trolig bare noen av de. Jeg vil videre i denne oppgaven prøve å få tak på noe av dette ved å intervju voksne mennesker som har sett og fulgt med på Farmen og Farmen Kjendis. Jeg vil finne ut mer om det de opplever og erfarer at de har lært gjennom å se Farmen og Farmen Kjendis på TV.

1.2 Aktualisering – Artikkel om læringsarena

For å underbygge mine oppfatninger om at vi lærer overalt, hele tiden, har jeg hentet noe fra en artikkel om læringsarena. Jeg har sett på dette som en aktualisering for å gi leseren en forståelse av at læring kan skje over alt, hele tiden – uansett om man er i en formell eller uformell kontekst. Dette er noe jeg mener kan være dagsaktuelt og noe som kan angå oss mennesker i det hverdagslige samfunnet. Videre i oppgaven kommer jeg ikke til å gå veldig mye mer inn på denne teksten. Den er kun brukt for å vise leseren at uformell læring og læring i uformelle kontekster kan være minst like viktig som den læringen som skjer i formelle kontekster.

Her har jeg trukket inn en artikkel om «*Hva er en læringsarena?*». Dette kan i denne sammenhengen relateres til TV som en uformell læringskontekst. Begrep om «læringsarena» i denne artikkelen kan sees i sammenheng med begrepet om læringskontekst som jeg bruker gjennom denne masteroppgaven. Artikkelen påpeker at en *læringsarena* er stedet hvor læringen skjer. Det legges vekt på at i ulike virksomheter så skjer den viktigste læringen i læringsarenaer som er ubevisste og uformelle. Dette kan skje gjennom den daglige utførelsen av jobben. Artikkelen tar også for seg en undersøkelse som er gjort av Fafo, der 2 av 3 ansatte mente at erfaringene fra det daglige arbeidet var den viktigste kilden til ny kunnskap. Det hevdes at en organisasjon kan lære like mye, om ikke mer, fra fiasko som suksess (Sander, 2016). Videre tar denne artikkelen for seg noen typiske eksempler på uformelle læringsarenaer på en arbeidsplass. Dette kan være i kantinen, ved kopimaskinen, i åpne

landskap og i de faste kaffepausene. Det hevdes at cirka 80% av læringen i arbeidslivet skjer på uformelle læringsarenaer. Her har det også kommet frem flere kjennetegn ved uformell læring på en arbeidsplass. Det kan være at læringen ikke nødvendigvis er bevisst, det kan være at læringen skjer tilfeldig eller at det er påvirket av tilfeldigheter, og det kan være at læringen er en induktiv prosess av refleksjon og handling (Sander, 2016).

Denne artikkelen gir et godt bilde på at læring kan skje over alt, hele tiden. Til og med på en arbeidsplass, som egentlig kan være en formell kontekst, skjer det meste av læringen som finner sted i uformelle kontekster (Sander, 2016). De samme tankene kan man også ha når det gjelder TV som en uformell læringskontekst. Her kan det være at folk har en helt annen intensjon enn læring, men likevel kan det være at man tar med seg både læring og erfaringer videre.

1.3 Begrunnelse for valg av problemstilling og presentasjon av problemstilling

Jeg er i denne masteroppgaven interessert i å finne ut mer om voksne mennesker opplever at de lærer og har lært noe av å se på TV og TV-seriene *Farmen* og *Farmen Kjendis*. I forhold til problemstillingen har jeg valgt å utforme den i en snever forstand der den fokuserer på *Farmen* TV-seriene. Videre vil jeg bruke mine intervjuer til å finne svar på dette. Selv om jeg har en ganske snever problemstilling så forventes det at studien og intervjuene også kan få tak i flere sider av læring, og ikke bare læring av *Farmen*. Her vil det være snakk om læring av TV generelt, læring av *Farmen* og *Farmen Kjendis*, læring i uformell kontekst, og læring gjennom refleksjoner og diskusjoner omkring *Farmen*. Som et utgangspunkt har jeg valgt følgende problemstilling:

*«Hvordan opplever og erfarer voksne læring gjennom å se TV-seriene *Farmen* og *Farmen Kjendis*?»*

1.4 Disposisjon over oppgavens struktur

Denne oppgaven er delt opp i seks kapitler. I det første kapitlet har jeg redegjort for interesser og tanker relatert til oppgavens tema, jeg har presentert en artikkel for å vise hvor aktuelt dette temaet kan være, og jeg har presentert problemstillingen for denne oppgaven. I det andre kapitlet kommer jeg til å belyse relevante begreper og teoretisk bakgrunn for studiens tematikk. I det tredje kapitlet vil jeg presentere hvilken metode jeg har brukt for de gjennomførte empiriske undersøkelsene, fremgangsmåter underveis i prosjektprosessen, og jeg vil si noe om hvordan jeg har gjennomført det analytiske arbeidet av datamaterialet som

kom frem under undersøkelsene. I det fjerde kapitlet skal jeg presentere funn og resultater fra de empiriske undersøkelsene. I kapittel fem skal jeg drøfte og diskutere rundt de viktigste funnene i forhold til oppgavens tematikk og videre se dette opp mot den valgte teorien. Til slutt kommer et sjette kapittel med en konklusjon hvor jeg skal forsøke å gi et kortere og mer konkret svar på problemstillingen, samt at jeg skal trekke fram de mest sentrale funnene og hovedmomentene jeg fant i analyse- og drøftingsdelen.

2. Teori

I dette kapitlet skal jeg redegjøre for teori jeg har valgt å bruke i denne oppgaven. Teori skal senere trekkes inn i drøftingsdelen hvor jeg kommer til å drøfte funnene opp mot disse teoriene (kapittel 5). Først vil jeg redegjøre kort for begrepet læring, og deretter kommer en teoretisk redegjørelse av uformell læring. Under disse kommer jeg også til å si noe om bevisst og ubevisst læring, læringsutbytte, læringskontekst, hverdagslæring og fritidsinteresser, og refleksjon som læring.

2.1 Læring

Hva er *læring*? Den umiddelbare tanken de fleste får er at ordet *læring* har noe med skolegang å gjøre. Dette er kanskje ikke så rart da skolen grunnleggende sett er den institusjonen i vårt samfunn der det skal sikres at samfunnsmedlemmene *lærer* det som er nødvendig for at samfunnet skal opprettholdes og videreføres (Illeris & Nordgård, 2012).

Læring skjer først og fremst kognitivt, og læringsprosessene kan foregå både bevisst og ubevisst. Forskning på læring har i stor grad fokusert på at man er bevisst sin egen læring, og dermed er man bevisst den kunnskapen og kompetansen man innehar (Illeris & Nordgård, 2012). Videre hevdes det at læring ikke kun skjer kognitivt i det enkelte individet, men det vil alltid være innleiret i en sosial og samfunnsmessig kontekst. Denne konteksten gir impulser til, og setter rammer for hva som kan læres, og hvordan. Eksempelvis vil læring som finner sted i skolen, i arbeidslivet og i hjemmet skille seg fra hverandre, ettersom de ulike kontekstene har betydning for læringen (Illeris & Nordgård, 2012).

Illeris og Nordgård (2012) opererer med noe som kalles *læringens tre dimensjoner*. Disse er den innholdsmessige dimensjonen, den drivkraftsmessige dimensjonen og den samspillmessige dimensjonen. Innholds-dimensjonen dreier seg om det som læres, og et aktuelt begrep som kan knyttes her er *refleksjon*. Dette kommer jeg mer tilbake til under punkt 2.3.2. Typiske karakteristikk under innholds-dimensjonen er *kunnskap, forståelse* og *ferdigheter*. Drivkrafts-dimensjonen dreier seg om mobilisering av mental energi som læringen krever og kan betegnes med ordene *motivasjon, følelser* og *vilje*. Samspills-dimensjonen dreier seg om individets samspill med den sosiale og materielle omverden, og kan betegnes med ordene *handling, kommunikasjon* og *samarbeid* (Illeris & Nordgård, 2012). Illeris og Nordgård (2012) hevder at all læring involverer disse tre dimensjonene. Disse må alltid tas med i betraktning om man skal forstå eller analysere en læringsituasjon. Videre

hevdes det at læring er av sosial karakter og noe som skjer mellom mennesker. Dette kalles gjerne *sosial læring*. Sosial læring kan være noe mennesker gjør sammen og det kan brukes i forbindelse med samspillsdimensjonen i den individuelle læringen (Illeris & Nordgård, 2012).

2.1.1 Bevisst og ubevisst læring

Som en videreføring av det som er nevnt i avsnittet over, så hevdes det at læring kan skje både bevisst og ubevisst. Det læringsforskningen i størst grad retter søkelyset mot er at vi er bevisst vår egen læring. Det sies at når man har lært noe, så er det ikke slik at man vet, kan eller forstår noe – men man vet også at man vet det, man vet hvordan man gjør det og man har en forståelse av at man forstår det (Illeris & Nordgård, 2012). Men samtidig er det viktig å være klar over at vi godt kan lære noe uten at vi er klar over det. Dette er noe vi alle sammen sannsynligvis gjør hver eneste dag. Et godt og kjent eksempel på dette kan være kino- eller TV-reklamer. Disse er ofte så korte at man ikke er i stand til å se dem, men likevel blir vi påvirket slik at vi kan lære av dem. Dette er bare et enkelt eksempel i forhold til mengden av hendelser og opplevelser mennesker hele tiden kommer ut for, som videre kan registreres uten at man er bevisst det (Illeris & Nordgård, 2012). Slik Illeris og Nordgård (2012) presenterer ubevisst læring, så kan det se ut til at man kan gå fra å ikke være bevisst påvirkning og læring, til å bli mer bevisst det. I forhold til eksemplet om reklamer, så kan det være at man ikke har noen intensjon om hverken påvirkning eller læring mens man ser reklamen. Men likevel kan det være noe ved det som fanger vår oppmerksomhet og som gjør at man blir påvirket slik at man kan lære noe. Dermed kan det sies at man kan bli mer bevisst den ubevisste læringen og påvirkningen som skjer.

2.2 Læringsutbytte

Læringsutbytte kan knyttes til menneskers selvstyring, læring med personlig relevans for den enkelte, og læring som er meningsfullt og meningsskapende. Dette kan gå på en persons interesser og meninger, hvorvidt en kan bestemme selv, og dette kan ha betydning for motivasjon og læringsutbytte.

Lindeman (1926) tok utgangspunkt i fire antakelser om læringssyn. For det første hevdet han at læring er livet og ikke en forberedelse til det ukjente livet i fremtiden. For det andre hevdet han at læring dreier seg om ikke-faglige idealer. For det tredje hevdet han at den voksenpedagogiske tilnærmingen må skje via situasjoner og ikke via fag. Og for det fjerde hevdet han at den mest verdifulle ressursen i voksnes læring, er deltakernes tidligere erfaringer. Målet med læring, hevdet Lindeman (1926), måtte være å gjøre livet meningsfullt.

Målet i seg selv må være læringsprosessen, i forhold til at det blir gjennomført med glede (Lindeman, 1926).

Knowles (1988) så begrepet om andragogikk (voksenpedagogikk) i forhold til selvstyring. Gjennom dette hevdet han at vi er voksne når vi har en selvstyrt personlighet. Han hevdet videre at det er utviklingen av ulike sosiale roller (ektefelle, forelder, arbeidstaker, osv) som er drivkraften bak læring hos voksne (Knowles, 1988). Mezirow (1991) derimot, opererte med en konstruktivistisk læringsteori hvor han hevdet at læring er en meningsskapende prosess og en meningsfull aktivitet rettet mot å forstå egne erfaringer. Dette er et behov som først og fremst er en menneskelig egenskap (Mezirow, 1991).

Tough, Abbey og Orton (1979) utviklet en modell for deltakers forventende utbytte av læringsaktiviteter. Modellen går ut på at deltakere i læring er bevisst det utbytte de kan oppnå. Denne bevisstheten utgjør en stor del av deres samlede motivasjon for å lære. Individuelle forventninger til utbytte spiller en større rolle enn effekten av miljø og underbevisste krefter (Tough et al. 1979 referert i Cross 1984). Modellen har et fokus der utbytte antas å være forventet innfor samtlige av fem faser. Disse er: 1) Engasjement i en læringsaktivitet, 2) Anskaffelse av kunnskap eller ferdighet, 3) Anvendelse av kunnskap eller ferdighet, 4) Oppnåelse av materielle belønninger (som forfremmelse og høyere inntekt), og 5) Oppnåelse av symbolske belønninger (som eksamensbevis). I forhold til hver av disse fasene er forventet utbytte inndelt i tre deler av følelser. Disse er: Glede (tilfredsstillelse, lykke, fornøyelse, velbehag), Selvfølelse (økt selvinnsett og styrking av selvbylde) og Reaksjoner fra andre (anseelse, beundring, sympati, takknemlighet) (Tough et al. 1979 referert i Cross 1984).

Når det gjelder læringsutbytte finnes det forskjellige perspektiver og en pågående debatt om hvordan begrepet kan forstås. To syn som kan presenteres og være relevant her er (Prøitz, 2016):

1. Læringsutbytte er det elevene lærer gjennom fastsatte og detaljerte mål, grundig planlagte læringsaktiviteter, og som kan observeres gjennom endring i atferd.
2. Læringsutbytte er kompetanse elever har tilegnet seg etter endt opplæring, både planlagte og ikke-planlagte resultater av undervisning og læring.

Disse kan forstås som læringsutbytte i to ytterpunkter. I det ene ytterpunktet forstår man læringsutbytte som resultatorientert og forhåndsbeskrivelser av hva elevene skal ha lært. Mens i det andre ytterpunktet forstår man læringsutbytte som prosessorientert hvor man kan

ha et mer åpent definert resultat med begrenset målbarhet og som ikke nødvendigvis kan observeres (Prøitz, 2016).

2.3 Uformell læring

Uformell læring kan defineres på ulike måter og det er et relativt uutforsket begrep. Begrepet *uformell læring* ble første gang introdusert i 1950 av Malcolm Knowles (Cofer, 2000). I all hovedsak bygger uformell læring på utfordringene og problemene man møter i de daglige rutinene, der læringen er knyttet til bearbeidelse av situasjoner for å skape ny forståelse (Marsick & Watkins, 1990). Videre mener de å ha belegg for å hevde at læringen er intensjonell, men ikke strukturert, og skjer først og fremst i sosiale relasjoner. Dette kan for eksempel være i et kollegium eller under veiledning (Marsick & Watkins, 1990). Uformell læring omfatter all læring som ikke er formalisert i for eksempel form av undervisning som fører til formell kompetanse, slik som vitnemål. Den uformelle læringen kan være tilsiktet ved å spørre en kollega om råd eller diskutere en sak. I en mer omfattende form kan det være snakk om selvstyrt eller gruppe-styrt læring, hvor den eller de lærende på forskjellige måter orienterer seg om å lære noe de har bruk for eller er interessert i, uten noen formelle rammer (Illeris, 1999).

Under læring er det viktig at man påpeker at læreprosessen får forskjellig innhold og form i ulike sammenhenger. Er det snakk om læring med henblikk på å forberede seg til en reise til India, så kan det relateres til ikke-formell læring. Er det snakk om ettermiddags-kurs om det moderne India, så kan det relateres til uformell læring. Og er det snakk om et utdanningsforløp der man skal lære om geografi for å bestå et fag, så kan det knyttes til formell læring (Wahlgren, 2010).

Utdanningsfilosofen Dewey hadde en teori om at læring skjer gjennom en persons erfaringer, livslang læring og rolle en har som en reflekterende tanke i utdanning. Han hevdet at det menneskelige element var avgjørende for yrkesrettet utdanning, og det var nødvendig for å utvikle ens ferdigheter til å leve og være produktiv i et demokratisk samfunn (Conlon, 2004).

Tufekci, Freelon & Gleason (2013) har skrevet en artikkel som heter «*#Occupy Wall Street: Exploring Informal Learning About a Social Movement on Twitter*». Her hevdes det at kunnskapsbygging på Twitter kan karakteriseres som en uformell læringsprosess.

Utdanningsforskere vurderer uformell læring til å være noe som ikke er planlagt, det er spontant og det er utenfor den skolebaserte læreplanen (den skolebaserte læreplanen er også

kjent som formell læring) (Tufekci, Freelon & Gleason, 2013). Uformell læring har blitt karakterisert som samarbeidende, deltakende, og er ofte drevet av interesse (Jenkins, 2006).

2.3.1 Læringskontekst, hverdagslæring og fritidsinteresser

Wahlgren (2010) hevder at enhver læring er preget av læringskonteksten. Konteksten her er de sosiale, organisatoriske og fysiske rammene som læringen foregår i. Konteksten har en innflytelse på hvordan læringen utvikler seg, og dette kan være understøttende for læringen. Videre har også konteksten innflytelse på hvordan man anvender viten som tilegnes. Kontekst for læring er derfor vesentlig for voksnes læreprosesser (Wahlgren, 2010). Wahlgren (2010) sier ikke noe eksakt om dette gjelder i formelle eller uformelle kontekster. Men en kan anta at konteksten rundt en læringsprosess er viktig uansett om det skjer en formell eller uformell læring, eller om den befinner seg i en formell eller uformell kontekst.

I følge Illeris & Nordgård (2012) kan man si at all læring er *situert*. Det betyr at læringen finner sted i en bestemt ytre sammenheng. Denne sammenhengen inngår i læringen og påvirker både læringsprosessen og resultatet. I det moderne samfunnet kan mennesker oppholde seg på steder som er oppsplittet i en rekke ulike rom og sfærer som styres av forskjellige rasjonaler, som ikke har noen klar sammenheng. Dette gir oss læringsmuligheter i forskjellige typer «læringsrom». Det læringsrommet som er mest interessant og relevant i denne oppgaven er læringen som skjer i de mange hverdagsammenhenger. Her er vi sjeldent orientert mot læring, men vi lærer noe likevel (Illeris & Nordgård, 2012). Begrepet om «læringsrom» kan her sees i sammenheng med læringskontekst slik det blir brukt gjennom denne oppgaven.

For å trekke dette enda litt lengre så kan man kalle denne læringen *hverdagslæring*. I hverdagslæring så innebærer det at læringen finner sted i det uformaliserte og tilsynelatende tilfeldig i hverdagslivet. Her er det typisk at man beveger seg rundt mellom tilværelsens rom uten bevisst å være orientert mot å lære noe, men likevel er man opptatt av å få alt til å fungere (Illeris & Nordgård, 2012). Det finnes en overflate i alt man bevisst forholder seg til, men dette er bare en overflate. Under denne finnes det et mangfold av impulser som påvirker oss. Dette skjer også i form av læring, men uten at det foregår noen bevisst bearbeidelse (Illeris & Nordgård, 2012). *Hverdagslæring* kan også trekkes inn under begrepet om *uformell læring*. Uformell læring dreide seg i utgangspunktet om den formen for hverdagslæring som er av mer målrettet karakter og som finnes i det ikke-industrialiserte samfunn der læringen ennå ikke har fått sine egne institusjonaliserte rom. Uformell læring skjer ofte i for eksempel

daglige aktiviteter, på plasser hvor det ikke finnes noe eksplisitt «pedagogisk program» og den finner sted ved observasjon og imitasjon (Illeris & Nordgård, 2012).

I det moderne samfunnet har vi et vesentlig «læringsrom» som stort sett har ligget utenfor utdanningsforskningens perspektiv. Dette omfatter alle former for interessebaserte aktiviteter som mennesker frivillig involverer seg i, og som de da ofte har et stort personlig engasjement for. Eksempler på dette kan være lokalt eller globalt sosialt hjelpearbeid, det kan være organisasjoner, det kan være foreningsarbeid og det kan være interesser for sport og musikk (Illeris & Nordgård, 2012). Læringen her er først og fremst preget av at aktivitetene er av sterk, personlig interesse og motivasjon. Dette er læring som skjer i et «læringsrom» som er karakterisert med en høy grad av deltakermotivasjon. Og dette kan også være styrkende og effektivt for læring (Illeris & Nordgård, 2012). Begrep om «læringsrom» i dette avsnittet, kan sees i sammenheng med mitt begrep om læringskontekst.

2.3.2 Refleksjon som læring

Refleksjon er et aktuelt begrep som inngår i læringens innholds-dimensjon, og som rekker ut over den umiddelbare læringen som skjer gjennom tilegnelse. Refleksjon kan ha to ulike betydninger i dagligspråket og i det faglige språket. Men jeg velger her å fokusere på den ene betydningen som går på refleksjon som *ettertanke*. Her reflekterer eller tenker man nærmere over noe som ofte har skjedd. Dette kan være en begivenhet eller en problematikk (Illeris & Nordgård, 2012). Det mest karakteristiske for denne typen refleksjon er at det ikke er direkte snakk om nye impulser fra samspillet med omgivelsene, for her inngår det et element av tidsforskyvning. Selve prosessen er igangsatt gjennom et slikt samspill, men noe har vært ufullendt og impulsene er ikke blitt ferdigbehandlet. Når det da senere oppstår en egnet situasjon, så kan ettertanken trenge seg på. Videre som en læreprosess kan denne type refleksjon karakteriseres som *akkomodativ læring*. Den type læring finner ikke sted i direkte sammenheng med utløsende impulser, men det kommer først fram etter en viss tid hvor det da har skjedd en bearbeidelse av impulsene (Illeris & Nordgård, 2012).

Wahlgren (2010) hevder at vi har ulike måter å reflektere på. Noen eksempler på dette kan være at vi reflekterer over det som har skjedd i enkelte handlinger, vi kan reflektere over formålet med handlingene, vi kan reflektere over hva som utløste handlingen og hvordan vi da handler i forhold til den, og vi kan reflektere over vår egen rolle i den pågående sammenhengen (Wahlgren, 2010). Wahlgren (2010) hevder at refleksjoner kan føre til bedre handlinger. En refleksjon kan foregå ved en tanke om en handling etter handlingen, og denne

refleksjonen kan føre til en mer systematisk overveielse over forholdet mellom handlingen og dens konsekvenser (Wahlgren, 2010).

2.4 Teori og problemstilling

Teorier om læring, læringsutbytte og uformell læring er teorier jeg mener er relevante i forhold til problemstillingen i denne oppgaven. Jeg var interessert i få tak i voksnes opplevelser og erfaringer i forhold til læring av TV-seriene *Farmen* og *Farmen Kjendis*. Gjennom analyse og funn av tre intervjuer, ble det utledet tre kategorier som er: *Farmen i en uformell kontekst*, *Læring – TV og Farmen* samt *Refleksjoner og diskusjoner omkring Farmen*. Disse tre kategoriene la et grunnlag for å knytte funn opp mot teorier om læring, bevisst og ubevisst læring, læringsutbytte, uformell læring, læringskontekst, hverdagslæring og fritidsinteresser, og refleksjon som læring.

3. Forskningsmetode

I dette kapittelet skal jeg redegjøre for forskningsmetoden og oppgavens vitenskapsteoretiske og kvalitative tilnærming i denne studien. Her kommer jeg også inn på intervjudesignet, rekruttering av informanter, gjennomføringen av intervjuene, min forforståelse og forskningsetiske utfordringer. Videre kommer det noen punkter om transkriberingen, hvordan jeg har gjennomført analysen og til slutt noe om kvaliteten på mine data.

3.1 Valg av metode

I min masteroppgave valgte jeg å gå for et kvalitativt forskningsdesign for å se nærmere på prosjektets problemstilling. Grunnet dette er at jeg vil se nærmere på voksne menneskers opplevelser og erfaringer angående læring av TV-seriene *Farmen* og *Farmen Kjentis*. Her var jeg ute etter utfyllende og reflekterende svar, og derfor var det kvalitativ forskning og individuelle intervjuer som egnet seg best.

Thagaard (2013) hevder at bruken av kvalitative forskningsmetoder har som formål å forstå sosiale fenomener. En slik tilnærming gir en forsker mulighet til å få nær kontakt med informanten, som videre kan gi et potensielt omfangsrikt og detaljert datamateriale om mennesker og deres livssituasjoner (Thagaard, 2013). En kvalitativ forskning inneholder data i form av bilder og ord, og naturlige data som observasjon og ustrukturerte intervju. Fokuset her ligger på mening fremfor handling fra aktørens side, og induktiv hypotesegenererende forskning heller enn hypotesetestende forskning (Ryen, 2002). Slik forskning anvender ulike tilnærminger i analysen av det empiriske materialet (Dalen, 2004). Kvalitativ forskning er undersøkende og fenomenologiske studier hvor resultatet ikke er kjent på forhånd. Dette gjelder særlig når en skal forsøke å forstå forskningsdeltakeres følelser, holdninger og verdier (Moen & Ragnheiður, 2011). Slike karakteristikker ved kvalitativ forskningsmetode er noe jeg anser som gode argumenter for den valgte fremgangsmåten for å kunne svare på problemstillingen.

3.2 Vitenskapsteoretisk tilnærming

Mitt fokus i dette masterprosjektet har vært å undersøke voksne menneskers subjektive meninger, opplevelser og erfaringer, og videre hvordan de kunne sette egne ord på dette. Jeg har benyttet meg av kvalitativ forskningsmetode for på best mulig måte kunne analysere og tolke datamaterialet ut ifra intervjuene. Ryen (2002) hevder at en forskers eget vitenskapsteoretiske perspektiv er av betydning for en slik tolkningsprosess. Måten forskeren

ser på verden og på ulike fenomener som studeres, vil være preget av hvilket paradigme forskeren selv tilhører innenfor kvalitativ forskning (Ryen, 2002).

Som en vitenskapsteoretisk tilnærming i dette prosjektet har jeg benyttet meg av *fenomenologi*. En fenomenologisk tilnærming betyr at man utforsker og beskriver mennesker og deres erfaringer med, og forståelse av, et fenomen. En forsker er opptatt av *innholdet* i datamaterialet, og dette kan for eksempel være hva en informant forteller i et intervju. Forskeren leser datamaterialet fortolkende og ønsker å få tak i en dypere mening med folks tanker (Johannessen, Christoffersen & Tufte, 2010). Et nøkkelord her er *mening*. Forskeren bestreber etter å forstå meningen med et fenomen sett gjennom en gruppe menneskers øyne. Målet er å få økt forståelse av og innsikt i andres livsverden. Vi må forstå mennesket for å forstå verden (Johannessen et al., 2010). I et fenomenologisk design er det ulike framgangsmåter for å komme fram til sine data, men de viktigste stegene her er: forberedelse, datainnsamling og analyse, og rapportering. Videre kan disse stegene deles opp i fire hovedfaser. Disse er (Johannessen et al., 2010):

1. Helhetsinntrykk og sammenfatning av meningsinnhold
2. Koder, kategorier og begreper
3. Kondensering
4. Sammenfatning

I den første fasen har forskeren et fokus på å bli kjent med og få et helhetsinntrykk av datamaterialet. Her leser man gjennom hele materialet og leter etter de mest sentrale og interessante temaene. Videre fjerner forskeren mest mulig irrelevant informasjon og fortetter den informasjonen som er sentral. Her forkorter forskeren informantens uttalelser og komprimerer lange setninger til kortere setninger (Johannessen et al., 2010).

I den andre fasen er fokuset på å finne meningsbærende elementer i materialet. Forskeren vil her skille ut det som er relevant i forhold til problemstillingen. Her markeres viktige tekstelementer i margin med ett eller flere kodeord som angir hva slags informasjon tekstelementet gir. Dette kalles *koding*. En kode er gjerne et utsnitt av teksten, som kan være en setning eller et avsnitt. Koding er et verktøy for å organisere meningsbærende informasjon. Dette bidrar til å redusere og ordne datamaterialet slik at det blir lettere å analysere det, og forskeren ordner teksten i kategorier og klasser ut fra begreper som er sentrale for analysen (Johannessen et al., 2010).

I den tredje fasen tar man utgangspunkt i kodingen. Her innebærer det å utvikle kategorier som er mer abstrakte enn de opprinnelige kodene. Hensikten er å abstrahere meningsinnholdet som ligger i de etablerte kodene. Forskeren trekker ut de tekstelementene han har identifisert som meningsbærende, og dette kalles da kondensering. Her sitter man igjen med et redusert materialet som videre ordnes etter kodeordene (Johannessen et al., 2010).

I den fjerde og siste fasen tar man en sammenfatning og rekontekstualiserer materialet for å utforme nye begreper og beskrivelser. Her må forskeren vurdere om inntrykket rundt hans sammenfattede beskrivelser er i tråd med inntrykket som kommer fram i det opprinnelige materialet han hadde før han startet med kodingen. Hensikten er at man må identifisere mønstre og sammenhenger i dataene som ikke umiddelbart er synlige (Johannessen et al., 2010).

Prinsippene i fenomenologi representerer den måten jeg har gått fram på i dette prosjektet. Hensikten var å studere voksne mennesker og deres oppfatninger og erfaringer angående læring i en uformell læringskontekst. Jeg ville skrive om voksne som ser TV-seriene *Farmen* og *Farmen Kjendis*, og videre hva de opplever at de har lært og lærer av dette. Her ville jeg fokusere på innholdet og det informantene sa i intervjuene, og jeg ville få tak i deres opplevelser og erfaringer rundt læring og TV som en uformell læringskontekst. Jeg startet analyseprosessen med å bli kjent med datamaterialet og få et helhetsinntrykk av hva informantene hadde sagt. Videre fokuserte jeg på å finne det mest meningsbærende i materialet, slik at jeg kunne plassere dette i kategorier. Til slutt fant jeg da flere sammenhenger som ikke var veldig synlige i utgangspunktet. Dette gjorde at jeg hadde flere relevante funn å jobbe videre ut fra da jeg senere skulle drøfte dette opp mot teori. Her hadde jeg en viss formening om at teorier om læring og uformell læring ville være relevant å ha med, men jeg hadde ingen tanker om hvilke typer læringsteorier jeg ville ta i bruk. Jeg bestemte meg for at datamaterialet ville være det som tok meg videre til hvilke teorier som ble særlig relevante.

3.3 Kvalitativt forskningsintervju

I dette prosjektet falt metodevalget på kvalitative forskningsintervju som en velegnet måte å undersøke informanternes subjektive opplevelser og erfaringer rundt læring gjennom å se TV-seriene *Farmen* og *Farmen Kjendis*. Bakgrunnen for dette er at intervju har som formål å fremskaffe beskrivende og fylldig informasjon om hvordan andre mennesker opplever ulike sider ved sin livssituasjon. Gjennom dette er kvalitative intervju godt egnet til å få innsikt i

forskningsdeltakeres egne erfaringer, opplevelser og tanker (Carson, 2007; Dalen, 2004; Kvernmo, 2005). Forskjellen på intervju som en metode og ordinære samtaler er at intervju inneholder en viss struktur der intervjuerens hensikt er å få frem dypere sannheter og meninger i det informanten fremstiller. Dermed kan et intervju være et bra hjelpemiddel for en forsker til å undersøke og plassere sosiale og kulturelle enheter i en større sammenheng (Ryen, 2002). Likevel kan man støte på utfordringer ved å bruke en form for kvalitativ forskning. I slike settinger kan det handle om engstelse og nærhet, hvor både forskerens og informantens engstelse kan svekkes. Dette kan for eksempel skje i møte med vanskelige livssituasjoner (Dalen, 2004).

En annen utfordring ved intervju som metode er at det kan være vanskelig å få tak i alle aspekter ved kommunikasjonen mellom forskeren og informanten. Grunnlaget for dette er at fokuset i et intervju i stor grad er rettet mot den verbale kommunikasjonen. Det kan bety at både kroppsspråk, toneleie og sinnsstemning kan være utfordrende for en forsker å observere og dokumentere når man intervjuer (Ryen, 2002).

På tross av at det finnes både fordeler og ulemper med både kvalitativ forskning og intervju, kom jeg frem til at kvalitative intervju som forskningsmetode var den beste metoden å ta i bruk for å samle inn den empiriske dataen i denne studien.

3.3.1 Intervjuenes struktur

I forskningsintervju finnes det ulike måter for hvordan man kan legge opp et intervju. Tilnærmingene man kan bruke er delt opp i strukturerte intervju, semistrukturerte intervju eller ustrukturerte intervju. Den tilnærmingen som er en av de mest brukte er *semistrukturerte* intervju (Ryen, 2002). Et semistrukturert intervju har en intervjuguide som er delvis strukturert i forkant av intervjuet. Her har forskeren bestemt hvilke tema en vil ta opp i intervjuet, men rekkefølgen på disse temaene og spørsmålene i intervjuguiden kan variere. Samtidig kan de tilpasses underveis i intervjuet. Gjennom dette har forskeren da oversikt over tema som er viktig at informanten besvarer i forhold til prosjektets problemstilling. Samtidig er det også et poeng at alle informantene i studien svarer på de samme spørsmålene slik at en senere kan sammenligne informantenes svar. I semistrukturerte intervju er det også rom for at informanten selv kan bringe frem nye tema underveis, som forskeren da har mulighet til å følge opp med nye eller tilpassede spørsmål. Samtidig har også informanten mulighet til å kunne fremstille sin fortelling i en rekkefølge som vedkommende selv måtte ønske (Ryen, 2002).

I mitt prosjekt valgte jeg å benytte meg av en semistrukturert tilnærming på grunn av mitt ønske om at informantene skulle ha en mulighet til å fortelle fritt rundt prosjektets tema. Likevel ville jeg ha en viss struktur med en intervjuguide som kunne være en slags støtte, slik at jeg kunne forsikre meg om at de fleste temaene ble besvart av alle informantene. Jeg ville ikke gå glipp av noe og det var en trygghet for meg å vite at jeg alltid hadde spørsmålene å støtte meg på om noe skulle skli litt ut. Hensikten her var å danne et grunnlag hvor en senere kunne sammenligne datamaterialet fra alle intervjuene.

For at en forsker skal kunne gjennomføre intervjuer på en etisk riktig måte og samtidig gi gode data, er det noen krav som stilles til intervjusettingen. En forsker må kunne håndtere sosiale situasjoner og utføre et faglig og profesjonelt arbeid på en og samme tid. Samtidig er det også viktig at intervjueren fokuserer på å samle inn dataene akkurat slik de er, og ikke at en påvirker informanten til å svare det en tror forskeren vil høre (Ryen, 2002). Det å håndtere en intervjusituasjon på en god måte kan være en utfordring og krever derfor litt trening. Jeg som forsker og intervjuer har utført kvalitative intervju som en del av et forskningsprosjekt to ganger før. Den gangen intervjuet jeg to ungdommer i en bacheloroppgave i Pedagogikk. På den måten har jeg noe trening i dette fra før, men likevel var det en annen opplevelse å gjøre dette igjen i forbindelse med en større oppgave. Selv om man har vært gjennom slike situasjoner et par ganger før, så er man ingen ekspert på området. Jeg brukte dermed en del tid på å forberede meg på å beherske intervjusituasjonene på en best mulig måte. Etterpå gjennomførte jeg et kort prøveintervju med min samboer. Her var formålet å prøve ut alle spørsmålene og få tilbakemelding om de fungerte og om de var forståelige. Samtidig gjorde det meg mer bevisst på hvordan jeg som intervjuer skulle opptre og hvordan jeg skulle stille spørsmålene slik at de fremtidige intervjuene skulle bli en komfortabel og bra opplevelse for både meg og informantene. Her ble jeg mer bevisst på at enkelte spørsmål var litt lange og uklare, og noen var litt ledende. Samtidig oppdaget jeg at jeg hadde noen tema som var like, slik at prøveinformanten svarte på det samme flere ganger. På en annen måte ble jeg også oppmerksom på hvordan jeg skulle fremstå som intervjuer. Blant annet fant jeg ulike måter å drive intervjuet fremover på, der jeg for eksempel brukte pauser bevisst som en måte å oppfordre til utdypninger av aktuelle tema.

Etter prøveintervjuet diskuterte jeg med prøveinformanten hvordan han opplevde en slik situasjon og hvordan jeg klarte meg som intervjuperson. Tilbakemeldingene var gode og han ga uttrykk for at dette var en fin og god opplevelse. Jeg fikk også kommentarer på at jeg som intervjuer stilte spørsmålene på en god måte, men at enkelte spørsmål var litt uforståelige. I

etterkant av prøveintervjuet gikk jeg over intervjuguiden med de kommentarene jeg hadde bemerket meg, og redigerte noen av spørsmålene. Samtidig endret jeg også litt på noen av spørsmålene slik at det ikke ble spurt om det samme flere ganger. Prøveintervjuet ga meg god innsikt i selve intervjuet, og det gjorde meg trygg på at spørsmålene og intervjuguiden fungerte godt. Jeg ble mindre usikker på meg selv og spørsmålene, og jeg følte meg forberedt til de kommende intervjuene.

3.3.2 Utvalg av informanter og rekruttering

I forhold til utvalg og rekruttering av informanter, var ikke kravene strengere enn at de måtte ha sett og fulgt med på *Farmen* på TV2. Her ville jeg gjerne snakke med personer som har sett både *Farmen* og *Farmen Kjendis*. Dette var av interesse fordi jeg hadde med egne tema og spørsmål som gikk på hver av de to *Farmen* versjonene.

I denne undersøkelsen kunne ikke informantene være under 18 år. Grunnlaget for dette var at studien skulle handle om voksne mennesker og ikke barn eller ungdom. Alderen i utvalget varierte noe, men ingen var under 18 år. En fellesnevner for informantene var at alle tre hadde sett den «vanlige typen» *Farmen*, mens bare to av dem hadde fulgt med på «*Farmen Kjendis*» i tillegg. Det som gjorde at jeg likevel valgte å intervju den tredje var at hun hadde fått med seg noe og hadde en viss mening om *Farmen Kjendis*. I tillegg hadde samtlige noen opplevelser og refleksjoner angående *Farmen* og om de opplevde at de hadde lært noe av dette.

Rekrutteringen av informanter ble forsøkt gjort gjennom en status på Facebook. Jeg var optimistisk og oppfattet at dette var en fin måte å hente inn potensielle informanter. Jeg trodde det ville bli enkelt og at det ville ta kort tid før noen meldte seg. Jeg fikk en del såkalte «likes» på selve statusen, og noen få personer som er venner med meg på Facebook hjalp meg med å dele statusen videre. Gjennom dette håpet jeg på en større sjanse til å nå ut til flere. Men det viste seg at dette skulle bli vanskeligere enn jeg trodde. Jeg fikk dårlig med respons og det var ingen som tok direkte kontakt med meg. Jeg hadde en person som svarte på en av delingene hvor hun sa at jeg bare måtte spørre henne. Dette medførte at jeg selv måtte ta kontakt med personer jeg visste hadde fulgt med på *Farmen*. Samtidig resulterte dette i at jeg tok kontakt med voksne jeg kjenner godt og som står meg relativt nære. Jeg sendte en melding hvor jeg skrev at jeg gjerne ville snakke med dem om de var interessert i å være med i min undersøkelse. Jeg endte opp med et antall informanter på tre personer. Jeg ble kjapt enig med informantene om tid og sted, og intervjuene ble gjennomført i trygge og komfortable omgivelser.

I starten av prosjektet hadde jeg en tanke om å intervju fem personer. Dette antallet ble bestemt fordi jeg trodde fem kunne være et tilstrekkelig antall for en slik undersøkelse. Men etter å ha fullført tre intervjuer, opplevde jeg å ha samlet inn tilstrekkelig informasjon til å kunne gi svar på prosjektets problemstilling, samt at jeg så en tendens til ulike svar i ytterpunktene som kunne være positivt for videre sammenlikning og drøfting. Malterud (2015) hevder at det ikke finnes noen standarder for vurdering av utvalgsstørrelse i kvalitative intervjuundersøkelser. Forfattere hevder ofte at tilsetning av flere deltakere ikke har noen hensikt dersom de ikke har noe nytt å tilføye til analysen. Dette kalles gjerne *metning*. Metningskonseptet oppsto opprinnelig som et spesifikt element i konstant sammenlikning i Grounded Theory-analyse, men konseptet er også brukt i andre sammenhenger. Et generelt fastlagt prinsipp for å bestemme prøvestørrelsen i en kvalitativ studie er at N skal være tilstrekkelig stort og variert for å belyse målene med studien. Et slikt prinsipp gir imidlertid ingen veiledning for planlegging, men erfarne forskere synes å følge sine egne tommelfingerregler om omtrentlige antall enheter som er nødvendige i forhold til å komme frem til en ansvarlig analyse. Dette ser de ofte i forhold til tidligere sammenlignbare studier (Malterud, 2015). Et såkalt metningspunkt var et punkt jeg følte jeg hadde kommet til etter å ha intervjuet tre personer. Her begynte jeg å se tendenser til ulike historier, men de handlet om det samme, og informasjonen jeg fikk var tilstrekkelig stort og variert nok til å kunne belyse målene med studien. Dermed var det ingen hensikt å tilsette flere informanter, nettopp fordi de mest trolig ikke hadde hatt noe nytt å tilføye til analysen. Samtidig opplevde jeg at antallet i en slik undersøkelse ikke var det viktigste. Siden jeg ville frem til voksnes erfaringer og oppfatninger om de opplever at de lærer noe av å se Farmen og Farmen Kjendis, så var det ikke av betydning om jeg hadde tre eller fem informanter. Poenget var å få tak i gode og reflekterende svar fra hver enkelt person, og det følte jeg at jeg fikk.

3.3.3 Gjennomføring av intervjuene

De to første intervjuene ble gjennomført i informantenes hjem, mens det tredje ble gjennomført på den ene av NTNUs campuser. Til de to første var det jeg som spurte om jeg kunne besøke de i deres hjem. Grunnlaget her var at jeg ønsket at intervjuene skulle gjennomføres der informantene kunne føle seg hjemme og komfortable. I forhold til den tredje informanten ble vi enige om å møtes på campus Dragvoll da vi begge er studenter der, og dette var det som passet oss begge best i forhold til avstanden mellom oss og våre hjem. Utover dette var det jeg som kom med forslag om dato og tidspunkt for intervjuene, og dette ble godt mottatt på første forsøk hos alle tre. Jeg fikk inntrykk av at mine informanter syntes

det var greit at jeg tok ansvar med å finne dato, tid og sted. Og jeg opplevde at det var positive opplevelser for begge parter med både hjemmebesøk og campusbesøk.

En annen fin opplevelse var at informantene var veldig interesserte og hadde mange meninger om tematikken i prosjektet. Før intervjuene ble satt i gang gjorde jeg informantene oppmerksom på prosjektets tematikk, hensikten med studien, at det ville bli brukt båndopptaker og jeg fikk presisert at dette var en anonym undersøkelse. Her gikk jeg også gjennom prosedyrer for sikker behandling av datamaterialet av masteroppgaven. Samtidig ble det sagt noe om informantenes rettigheter med tanke på muligheter for å trekke seg fra studien til enhver tid. Videre fikk informantene se over informasjonsbrevet/samtykkeerklæringen og undertegne denne før vi gikk i gang.

Fra det første intervjuet forsøkte jeg å ikke være alt for avhengig av intervjuguiden. Jeg prøvde hele tiden å ikke ha for mye fokus på arket med spørsmålene, og jeg prøvde så godt jeg kunne å følge opp med relevante uttalelser og tilleggsspørsmål som jeg nødvendigvis ikke hadde forberedt på forhånd. Her merket jeg en forskjell fra første til tredje intervju, og da jeg skulle gjennomføre det tredje intervjuet, hadde spørsmålene blitt mer innarbeidet og det gikk mer av seg selv.

Alle intervjusituasjonene var hyggelige og fine, jeg fikk mye ut av de og jeg er fornøyd med mine data. Det jeg sitter igjen med, er at informantene opplevde intervjusituasjonene som trygge og gode med tanke på hvor interesserte de var i prosjektets tematikk. Jeg opplevde at de hadde mye å si, og det ble delt mange gode og informative opplevelser og erfaringer.

3.3.4 Forforståelse og egen rolle i intervjusituasjonene

Forskerens forhold til informantene kan i enkelte tilfeller påvirke forskningssituasjonen (Thagaard, 2013). Hvis en forsker har en tilknytning eller er medlem av kulturen som studeres, så kan det ofte betegnes som at man forsker på egen kultur. Clegg & Stevenson (2013) har karakterisert dette med at forskeren har en forforståelse og en kunnskap om kulturens innside og de systemene som skal studeres. Dette gjør at forskeren kan lese mellom linjene, og det kan utvide en forståelse rundt et fenomen som muligens ikke oppdages av andre som ikke er kjente med denne kulturen. Likevel kan en slik innsideforskning by på utfordringer for forskeren. Dette kan skje ved at man allerede har noen oppfatninger, vurderinger og kunnskap om det som skal studeres og som videre skal beskrives objektivt i prosjektet (Clegg & Stevenson, 2013).

I denne oppgaven anså jeg ikke det å forske på personer som står meg nær som et problem. Siden dette prosjektet har et tema som kan oppfattes som ganske allment og lite sensitivt, så ble det ikke noe problem å snakke med noen jeg som forsker kjente fra før. Jeg har også sett og fulgt med på Farmen og Farmen Kjendis, og jeg tror det var en styrke i forhold til at jeg som intervjuer og de som informanter hadde sett TV-seriene og visste hva det dreide seg om.

Forskning i eget miljø kan gjøre det utfordrende for forskeren å bli oppmerksom på all den relevante informasjonen som kommer frem i et intervju. Dette er noe Hanson (2013) problematiserer. Forforståelsen til forskeren kan være medvirkende til at man tar mye av kunnskapen informanten gir i intervjuet forgitt. Dette kan videre prege både de empiriske undersøkelsene og analysearbeidet. Her kan analysen av datamaterialet bli overfladisk i den forstand at forskeren har en forutinntatt tolkning av prosjektets forskningsfunn (Hanson, 2013).

Mine personlige meninger om hvordan Farmen er som TV-program og hva jeg har lært, kan selvfølgelig ha vært med på å påvirke hvordan jeg har utformet spørsmålene i intervjuguiden og kanskje også påvirket analysen i datamaterialet. Samtidig kan også min forforståelse av Farmen og Farmen Kjendis ha påvirket meg i forhold til at jeg forventet at informantenes svar og meninger skulle sammenfalle med oppfatninger jeg hadde fra før. Slike utfordringer var jeg oppmerksom på fra start, og jeg brukte dermed en del tid i forkant på å organisere intervjuguiden og planlegge hvordan jeg i størst mulig grad kunne forhindre at våre sosiale og nære relasjoner skulle påvirke negativt. Her måtte jeg prøve å opptre så profesjonelt som mulig, slik at jeg ikke ble den som påvirket informantenes svar for mye. Jeg opplevde at informantene noen ganger refererte til meg og ville ha en slags bekreftelse på at dette var noe vi begge syntes og var enige om. Da dette skjedde, var det lite jeg kunne gjøre for å påvirke hvordan de tolket relasjonen mellom oss. Her ble det til at jeg uttrykte en slags bekreftelse på at dette var et greit svar, samtidig som jeg forsøkte å vri situasjonen slik at fokuset kom på informanten og ikke meg.

Forskning i eget miljø og forskerens forforståelse trenger ikke å påvirke prosjektets undersøkelser og resultater i noen stor grad. Dette kan sies å være tilfellet fordi det kommer an på betydningen av forskerens bevissthet og refleksjon rundt valgene som blir foretatt underveis i en slik prosess (Jootun, Mcghee & Marland, 2009). Jeg har i dette prosjektet hele tiden prøvd å ta en forskerrolle som forholder seg interessert og søkende i perspektiver og kunnskaper som har kommet frem i intervjuer og analysearbeid. Dermed har jeg gjennom hele prosessen forsøkt og hatt et mest mulig «åpent sinn» da jeg utførte analysearbeidet. Jeg hadde

alltid en bevissthet rundt mine personlige innvirkninger på valgene jeg har tatt gjennom hele prosjektet. For meg er det vanskelig å si noe om min rolle som forsker i eget miljø har påvirket informantene sine formidlinger i intervjuene, men jeg opplevde ikke dette som noe problem.

3.3.5 Forskningsetiske utfordringer

I en forskningsprosess kan målet ofte være å finne frem til ny kunnskap og forståelse for ulike fenomen i universet vi lever i. I et prosjekt og forskning som dette er det viktig med en avtale der alt av informasjon og data blir behandlet konfidensielt. Denne konfidensialiteten for å beskytte den utforskedes privatliv og identitet blir alltid vektlagt. En leser skal ikke kunne gjenkjenne identitet og lokalisering etter endt studie (Ryen, 2002). Forskningsprosessen skal ikke skade eller vekke harme, og forskeren har et ansvar med å ikke skape skade. Dermed er det viktig at forskeren er bevisst på etiske aspekter ved sitt forskningsprosjekt (Ryen, 2002).

I denne masteroppgaven har det vært mitt ansvar som forsker å forsikre at all informasjon som kom frem under studien ble behandlet med respekt. Under dette inngår også at alt ble anonymisert og håndtert konfidensielt. Hensikten her var at det ikke skulle være mulig å gjenkjenne informantene eller det de hadde sagt. Det er ingen andre enn meg og informantene som vet hvem som har deltatt i studien, og jeg har forsøkt å hindre at informantene på noen måte skal føle seg misbrukt eller utlevert. For å bevare denne anonymiteten har jeg i analyse- og drøftingsdelen valgt å gi informantene fiktive navn slik at det ikke skal være mulig å gjenkjenne dem eller finne fram til deres virkelige navn og opplysninger. Samtidig hadde jeg både muntlig og skriftlig samtykke fra informantene der det ble gitt tydelig beskjed om at deres deltakelse var frivillig. Informantene hadde da mottatt all nødvendig informasjon om deltakelse og rettigheter til å trekke seg fra studien. Den skriftlige samtykkeerklæringen ble brukt som både informasjonsskriv og samtykkeerklæring, og med deres underskrift hadde jeg en viss forsikring på at jeg og informantene hadde en avtale.

Jeg er oppmerksom og vedkjenner alle lover og regler for innsamling, håndtering, oppbevaring og sletting av datamateriale og andre opplysninger som fremkommer i prosjektet. Jeg akter å holde dette på en best mulig måte. Prosjektet ble meldt inn til Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste AS den 17.02.17 og godkjent 03.04.17.

3.4 Transkribering

Å transkribere betyr å transformere, skifte fra en form til en annen. Dette innebærer oversettelser fra talespråk til skriftspråk. Man overfører datamaterialet i en empirisk

undersøkelse fra lydfil til tekst. Under selve intervjuet har man direkte sosialt samspill der kroppsspråk, stemmeleie og blikk-kontakt er fremtredende i samtalen. Men i en transkripsjon settes dette sosiale samspillet utenfor. Det er vanskelig å gjengi konteksten i en utskrift. Et lydopptak vil innebære en første abstraksjon fra de samtalende personers direkte fysiske tilstedeværelse, hvor det kan medføre tap av kroppsspråk. Dette kan for eksempel være kroppsholdning og gester. I en transkripsjon av intervjusamtalen innebærer det enda en abstraksjon, og her kan både stemmeleie, intonasjon og åndedrett gå tapt. Kort sagt er transkripsjon preget av svekkede og de-kontekstualiserte gjengivelser av direkte intervjusamtaler (Kvale, Brinkmann, Anderssen & Rygge, 2009).

Fremgangsmåten jeg benyttet meg av under transkriberingen var at jeg transkriberte alle tre intervjuene noenlunde likt. Med dette så mener jeg at jeg hele veien var opptatt av å transkribere nøyaktig, der jeg bemerket alle pauser i samtalene, og jeg dokumenterte lyder som latter og «hm, mhm, ehm» ved tenketid og andre refleksjoner. Jeg oppdaget underveis at jeg ville fortsette med en slik transkribering av alle tre intervjuene da jeg kunne se at dette ga mer mening til innholdet. I tillegg var det av betydning for hva informantene forsøkte å fremstille i intervjuet.

For å ivareta anonymiseringen ble alle intervjuene transkribert på bokmål. Samtidig ble navn, adresse og andre potensielle opplysninger som kunne avsløre informantens identitet, tatt bort eller omskrevet i det transkriberte datamaterialet.

3.5 Analyse av datamaterialet

Analysen startet med at jeg leste nøye gjennom de transkriberte intervjuene. Deretter laget jeg et nytt dokument for hver enkelt informant hvor jeg noterte ned relevante utsagn relatert til problemstillingen. Disse utsagnene representerte funn som jeg videre kunne kategorisere og bruke som overskrifter i analysedelen (kapittel 4). I kapittel 5 (drøfting) diskuterte jeg de ulike funnene opp mot passende teori.

Denne analysen bærer preg av både en induktiv og en deduktiv tilnærming. Jeg hadde en formening i starten av prosjektet om at noe av den valgte teorien kunne danne grunnlaget for oppgavens temaer. Etter hvert som jeg utførte intervjuene og fant de viktigste funnene, ble jeg å bytte ut enkelte perspektiver med noe annet som viste seg å passe bedre ut i fra min empiri. Ryen (2002) hevder at forskerens analyseprosess starter allerede ved første intervju. Dette var også noe jeg oppdaget ved mitt prosjekt. Her ble det til at jeg byttet ut enkelte teorier eller perspektiver jeg hadde tanker om å bruke, mot andre perspektiver som var mer relevant i

forhold til hva informantene la vekt på under intervjuene. Blandingen av slike metoder kalles gjerne *abduksjon*. Det betyr at man ikke avviser teoretiske tilnærminger man har fra start, men at man åpner opp for at empirien kan være det sentrale for å tilpasse denne teoretiske forankringen (Alvesson & Sköldberg, 1994).

Da jeg startet med analysen, hadde jeg kommet frem til tre kategorier. Jeg gikk flere runder med avgrensning og reduksjon av informantenes utsagn, slik at jeg fikk en grundigere analyse av de mest aktuelle sitatene. Her ble viktige utsagn i forhold til prosjektets tema plassert under passende kategori. Denne prosessen var tidkrevende, og jeg gikk flere ganger frem og tilbake for å vurdere om enkelte kategorier skulle gjøres om. Etter flere runder med avgrensninger og vurderinger ble jeg til slutt sittende igjen med tre kategorier som jeg har valgt å kalle: *Farmen i en uformell kontekst*, *Læring – TV og Farmen*, samt *Refleksjoner og diskusjoner omkring Farmen*. Disse tre kategoriene representerer de sentrale funnene i datamaterialet som belyser hvordan informantene vektlegger læring i en uformell kontekst, læring av TV generelt og Farmen, og læring gjennom refleksjoner og diskusjoner omkring Farmen. Dette ble trukket ut som det viktigste i forhold til hvordan de opplever og erfarer læring gjennom å se TV-seriene *Farmen* og *Farmen Kjendis*.

3.6 Troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet

I ulike prosjekter som innebærer forskning så burde det gjøres kritiske kvalitetsvurderinger av forskeren i forhold til hvorvidt prosjektet er utført på en troverdig og pålitelig måte (Ryen, 2002). Validitet og reliabilitet er to former for kvalitetskriterier som brukes innen forskning. Men disse er mest brukt innenfor kvantitativ forskning, og ikke kvalitativ forskning. I kvalitativ forskning operer man derimot med begrepene *pålitelighet*, *troverdighet*, *overførbarhet* og *bekreftbarhet* (Johannessen et al., 2010).

Troverdigheten i kvalitative undersøkelser handler om i hvilken grad forskerens fremgangsmåter og funn reflekterer over formålet med studien, og i hvilken grad det representerer virkeligheten. Denne troverdigheten kan også styrkes om man formidler resultatene til informantene for å få bekreftet resultatene. Samtidig kan man også la andre kompetente personer analysere det samme datamaterialet for å se om de kommer fram til samme fortolkning som forskeren (Johannessen et al., 2010). Jeg har gjennom hele prosjektet vært opptatt av å tydeliggjøre alle valg jeg har tatt underveis, samt at jeg har hele veien forsøkt å være tydelig på metoder jeg har benyttet for å komme fram til studiens resultater.

Johannessen et al., (2010) hevder at det er viktig at forskeren legger vekt på å beskrive og gjøre rede for alle beslutninger som tas gjennom hele forskningsprosessen. Dette er fordi at en leser skal kunne følge og vurdere dette. Her er det viktig at man er selvkritisk til hvordan prosjektet er gjennomført, og man må kunne kommentere tidligere erfaringer eller avvik, fordommer og oppfatninger som kan påvirke fortolkningen og tilnærmingen i prosjektet. Dette kalles *bekreftbarhet* (Johannessen et al., 2010). I denne oppgaven har jeg hele tiden vært kritisk og gjort refleksjoner rundt alle valg jeg har tatt. Her har jeg både sett på de positive og negative delene for disse valgene. Jeg har vært spesielt obs på mulige implikasjoner de enkelte valgene kunne ha hatt for studien. Samtidig har jeg gått flere runder i forhold til vurdering av de ulike kategoriseringene og analysen av sitatene eller utsagnene for å underbygge studiens bekreftbarhet.

Overførbarhet er også et begrep innenfor kvalitetsvurdering. Denne handler om overføring av kunnskap. Her kan man se hvorvidt en kan lykkes i å etablere beskrivelser, begreper, fortolkninger og forklaringer som er nyttige på andre områder enn det som studeres (Johannessen et al., 2010). En leser kan gis tilstrekkelige detaljer og informasjon som en selv kan vurdere om forskningsresultatene kan være overførbare (Ryen, 2002). Ved å tydeliggjøre en transparent metodisk framgangsmåte og analyse har det her vært viktig å kvalitetssikre hele prosjektprosessen slik at den har blitt utført på en troverdig og pålitelig måte. Samtidig kan det være mulig for en leser å relatere studiens funn til andre sammenhenger.

4. Analyse - funn

Denne delen av masteroppgaven er en presentasjon av funn og resultater av intervjuene. Utgangspunktet for studien var følgende forskningsspørsmål:

- *Hvordan opplever og erfarer voksne læring gjennom å se TV-seriene Farmen og Farmen Kjendis?*

Opplevelsene informantene hadde angående læring av Farmen og Farmen Kjendis var ulike og intervjuene var mer rikholdig enn det som kommer frem i denne delen. Jeg har likevel hentet ut det mest sentrale og de viktigste poengene i forhold til forskningsspørsmålet.

I det følgende vil jeg gjøre rede for resultatet av analyseprosessen. Først vil jeg kort presentere hver av de tre intervjuene, før jeg videre følger en tematisk beskrivelse av funnene fra hver informant.

4.1 Presentasjon av intervjuene

Informantene bestod av tre kvinner, alle voksne over 20 år. Av etiske hensyn har jeg valgt å gi informantene fiktive navn. Informantene vil gå under navnene Sara, Andrea og Malin. På grunn av intervjuenes ulikhet, vil jeg her gi en kort presentasjon av de tre. Dette er ment som hjelp til en mer helhetlig forståelse av sammenhengen i de enkelte intervjuene.

4.1.1 Sara

Intervjuet med Sara var preget av mange beskrivelser og meninger om både TV generelt, og Farmen og Farmen Kjendis. Hun hadde mye på hjertet og hun var den som på mange måter holdt samtalen gående mellom oss. Sara hadde fokus på at TV generelt kan være noe man kan lære av. Her henviste hun både til dokumentarer og reality-program. Hun la spesielt vekt på læring som var relevant i forhold til hennes hobbyer og interesser som hun kunne få gjennom ulike TV-program. I tillegg var hun opptatt av at Farmen og Farmen Kjendis er TV-serier man kan lære av. Her mente hun at man kan lære mer om holdninger, verdier og væremåter overfor andre mennesker. Refleksjoner og diskusjoner omkring Farmen var også noe Sara hevdet hun brukte noe tid på. Her ble det prat med både mannen, kolleger og andre venner. For henne har Farmen og Farmen Kjendis betydd mye, og seriene har vært viktig i forhold til hennes tanker om verdier, oppførsel og holdninger.

En annen viktig del av intervjuet med Sara handlet om konteksten rundt henne i det hun ser Farmen og Farmen Kjendis. For henne var det viktig å se seriene på kveldstid i programmets

sendetid. Samtidig måtte hun sitte godt plantet i stolen eller sofaen sin, med håndarbeid og se det sammen med sin mann. Dette var noe hun verdsatte høyt og det betydde mye kos for henne og hennes mann.

4.1.2 Andrea

Intervjuet med Andrea var preget av litt kortere beskrivelser og refleksjoner rundt TV og læring av TV og Farmen. På lik linje med Sara, mente også Andrea at TV generelt kunne være noe man kan lære av. Hun vektla læring gjennom interesser som baking og matlaging. Her ble hun ofte inspirert og mente hun lærte nye triks og fikk nye ideer til ting hun ikke visste så mye om fra før.

I tillegg hevdet Andrea at Farmen er en TV-serie man kan lære av. Her hadde hun et fokus på å lære en del om gårdsarbeid slik det var for hundre år siden, lære om dyrene på gården, lære geografi og historie, å få kunnskap om redskap og utstyr, og lære om matlaging på en gård. Til forskjell fra de to andre informantene, hadde ikke Andrea fulgt med på Farmen Kjendis. Her hadde hun kun fått med seg enkelte ting gjennom å ha sett noen klipp på internett. Dette gjorde at Andrea ikke hadde veldig mye å uttale når det gjaldt Farmen Kjendis, men likevel hadde hun noe å si i forhold til å ha endret syn på kjendisene i etterkant. Videre kunne Andrea fortelle at den vanlige typen Farmen betydde kos og underholdning, og det har på ulike måter påvirket henne «litt ubevisst» i forhold til læring og erfaringer hun har tatt med seg ut i sitt hverdagsliv.

4.1.3 Malin

Intervjuet med Malin var preget av korte beskrivelser og refleksjoner rundt læring av TV generelt og læring av Farmen. Dette gjelder også Farmen Kjendis. I dette intervjuet varierte det hva og hvor mye Malin hadde å si om ulike spørsmål og tema. Enkelte spørsmål bar preg av korte svar, mens andre bar preg av lengre refleksjoner. Dette var noe som viste seg fra start til slutt, men en kunne likevel se at refleksjonene og svarene tok seg opp ut over i intervjuet.

Malin var den som først ikke hadde så mye meninger om læring av TV generelt og Farmen og Farmen Kjendis. Dette var ikke noe hun hadde tenkt særlig over. Men etter hvert som vi kom lenger ut i intervjuet, kunne man se at denne tanken snudde. Hun fikk noen spørsmål hvor det krevde litt mer refleksjoner, og dermed kom hun fram til at TV generelt og Farmen og Farmen Kjendis kan være noe man kan lære av. Videre hevdet Malin at begge Farmen-typene har vært morsom å følge med på, det har betydd kos og trivsel i hjemmet og det har påvirket henne ubevisst i forhold til hva hun satt igjen med og hva hun har lært.

4.2 Presentasjon av tema og undertema

Her vil jeg trekke fram de viktigste funnene som er relevant for problemstillingen. Svarene på forskningsspørsmålet er formet som hovedtemaer med utdypende undertemaer. I den følgende presentasjonen vil hovedtemaene være merket med understrekende skrift, mens undertemaene er markert med kursiv og understrekende skrift. Sitater som er hentet direkte fra intervjueteksten er markert med kursiv og hermetegn.

4.2.1 Farmen i en uformell kontekst

Svarene fra alle intervjuene rundt spørsmål om Farmen i en uformell kontekst er samlet i følgende undertemaer: *Hvor og hvordan ser de Farmen*, samt *kosefaktor*. Alle tre informantene hadde noe å si om disse temaene.

Hvor og hvordan ser de Farmen:

Temaet om konteksten rundt informantene i det de ser Farmen kommer til syne i alle tre intervjuene. Alle tre ser Farmen hjemme i sin egen stue på TV, sitter i sofaen eller godstolen, og de ser det stort sett til sendetid og på kveldstid. Det en kunne se skilte disse informantene angående dette temaet, var at bare Sara og Malin så Farmen sammen med sine menn. Andrea så Farmen for det meste alene. Hun fortalte at det hendte seg at hun så Farmen sammen med sin samboer, men dette var sjeldent. I tillegg var det bare Sara og Malin som så Farmen Kjendis. Og konteksten rundt de to her, var likedan som konteksten rundt de da de ser vanlige Farmen.

Ut over dette hadde Sara klare meninger om at å se Farmen og Farmen Kjendis hjemme, i sofaen/godstolen, på TV, til sendetid og sammen med sin mann var noe hun verdsatte veldig høyt. Dette var viktig for henne. Hun fortalte at hun hadde behov for en sparringspartner og noen å reflektere over og diskutere Farmen sammen med etter episodene var over.

«... Også vil jeg helst at mannen min sitter og ser det sammen med meg, for jeg må jo ha en sparringspartner!» (Begge ler). *«Må jeg jo. Må jo ha en diskusjonspartner, så hvis han er ute på XXX på jobb, så ser vi det hver for oss, også snakker vi om det på telefonen etterpå».* (Ler litt) *«Gjør vi».*

På lik linje med Sara, var det også viktig for Malin å se Farmen og Farmen Kjendis sammen med noen. Hun delte også dette med sin mann. Og for henne ble dette noe de har og gjør felles.

Kosefaktor:

Alle informantene hadde en klar formening om at Farmen betydde mye kos og det var artig å følge med. Dette var noe som var viktig for dem. Betegnelsen *kosefaktor* var ikke noe alle informantene brukte. Men jeg valgte å kalle undertemaet *kosefaktor* da dette er en beskrivelse som kan passe alle tre informantene. For Sara og Malin inngår også Farmen Kjendis under her. Men jeg har valgt å kun bruke *Farmen*.

I alle tre sine fortellinger kommer det tydelig frem at Farmen betyr mye kos, avslapping og underholdning. De legger vekt på at under Farmen så kobler de av, de bruker lite energi og de koser seg. Dette er noe som betyr mye og noe de verdsetter. Her har jeg valgt å omtale dette som en kosefaktor i deres hverdag.

4.2.2 Læring – TV og Farmen

Svarene fra alle intervjuene om spørsmål rundt læring i forhold til TV generelt og Farmen, er samlet i følgende undertemaer: *Læring av TV generelt* og *Læring, betydning og påvirkning av Farmen og Farmen Kjendis*. Alle informantene hadde noe å si om disse to temaene.

Læring av TV generelt:

I både Sara og Andrea sine fortellinger fremkommer det at de mener at TV generelt kan være noe man kan lære av. Videre hadde de ulike forestillinger om hva de lærte og hvilke program de så på som kunne ha potensiale for læring for dem. Sara hevdet at man lærer av dokumentarer og ikke underholdning. Men etter hvert som hun fikk reflektert mer over dette, kom hun frem til at underholdning også kunne ha potensiale for læring. Hun la vekt på at man kan lære hvordan man skal oppføre seg og ikke oppføre seg. Og for henne var TV generelt en viktig kontekst for å lære mer om hobbyer og interesser. Her sa hun at hun fikk mange gode tips og ideer.

Andrea hevdet at hun lærte en del i forhold til sine interesser om baking. Hun kunne fortelle at hun ser på ulike bakeprogram som inspirerer henne, og som hun synes er morsomt å følge med på. Andrea hevdet at hun lærte en del triks i forhold til baking, og dette kunne ofte være ting hun ikke hadde mye kunnskap om fra før.

I motsetning til både Sara og Andrea, hadde Malin lite refleksjoner rundt TV generelt og hvorvidt man kan kunne lære noe av dette. Hun hevdet at TV ikke var noen «bevisst arena» for å lære noe. Hva hun la i uttrykket «bevisst arena», er for meg vanskelig å si. Men hun hevdet at hun så på TV kun som underholdning, og dermed kan man anta at hun ikke ser på

TV som noe man kan lære av. I så fall er ikke dette noe hun nødvendigvis verken planlegger eller forventer i øyeblikket.

«Jeg har vel egentlig ikke tenkt at det er en bevisst arena for meg å lære noe, for jeg føler jo det meste er underholdning da».

Læring, betydning og påvirkning av Farmen og Farmen Kjendis:

I intervjuet med Sara fremkommer det at Farmen kan ha et potensiale for å lære om ulike oppførsel, ulike holdninger, verdier og væremåter. Hun la vekt på at dette er et program der man lærer at det er greit å være enig om å være uenig. Farmen har hatt stor betydning for Sara og hennes mann. Hun har vært kjempeengasjert og hun har funnet glede ved de ulike diskusjonene, personlighetene og menneskene inne på Farmen. Gjennom dette har Farmen vært med på å skapt glede i hverdagen for Sara og hennes mann. I forhold til Farmen Kjendis hevdet Sara at hun har lært at man ikke skal være så dømmende overfor kjendiser og andre mennesker man vet noe om fra før. Sara uttrykte at hun likte Farmen Kjendis best nettopp fordi hun var så dømmende rundt hva hun mente om kjendisene på forhånd. Her var det flere av kjendisene hun ikke kunne forstå hvorfor skulle være med og hvordan de skulle klare seg inne på Farmen. Men sammenlignet med den vanlige typen Farmen, så uttrykte Sara at Farmen Kjendis ikke ble slik hun hadde forventet og den bar ikke preg av å ødelegge for hverandre. Her hevdet hun at de heller unnet hverandre suksess, og hun syntes det var fint å se at man ikke alltid må fokusere på spillet. Gjennom dette kunne Sara fortelle at hun ble positivt overrasket og hun hadde endret syn på flere av kjendisene i etterkant av Farmen Kjendis. Hun hevdet at hun trodde hun kjente flere av de etter å ha vært i media i mange år, men her viste det seg at flere av de ikke var slik hun trodde. Inne på Farmen Kjendis mente hun at flere var seg selv, de viste seg fra en mer positiv side og de hadde en fin væremåte. Og dette var noe hun likte å se. Sara syntes det var fint å få en slags vekker på at man skal være forsiktig med å dømme mennesker man tror man vet noe om, for det kan være at de ikke er slik man tror. Hun konkluderte med at man må gi alle en rettferdig sjanse til å vise hvem de er, i en annen setting enn man er vant med å se dem. Og dette er noe Sara mener Farmen Kjendis er et godt bilde på.

«Ja, det blir jo i forhold til det å ikke være så forutinntatt i forhold til andre før du har blitt kjent med de... Altså, du lærer jo... Du tenker jo at; ok, men sånn skal i alle fall ikke jeg gjøre mot noen! Så det er litt sånn holdningslæring da. Det er litt oppførsel... Du kan lære... Det er mye i Farmen og. Så det er litt sånn holdninger, væremåter

overfor hverandre, lærer du. Du lærer egentlig også litt det at du skal stå for deg og den du er da... Og det kom mye bedre fram på Kjendis-Farmen enn på vanlig Farmen... Men på Kjendis-Farmen så kom det frem hvem de var, og det likte jeg... Du lærer at du må være deg selv. Stå for deg og ditt!»

Samtidig reflekterte Sara over om Farmen har påvirket henne på noe vis. Hun hevdet at hun ble påvirket i den forstand at hun deltok i diskusjoner om serien, men samtidig vektla hun at det ikke hadde påvirket henne personlig. Gjennom dette kom hun frem til at Farmen kan bestå av «ubevisst læring». Hva hun mener med «ubevisst læring» er vanskelig å si. Men hun hevdet at man kan ta med seg enkelte ting ut i sin egen hverdag uten at man tenker over om det er erfaring fra Farmen eller ikke. Dermed kan Farmen ha potensiale for læring, men det kan være læring man ikke er klar over at man har tatt med seg fra akkurat den TV-serien. Likevel hevder Sara at Farmen har lært henne mye om at man skal holde på meningene sine, på livsmottoet sitt, på verdiene sine og den man er. Men dette mener hun har skjedd ubevisst da hun ikke har sett på dette som læring før hun ble spurt om det. Sara forteller at Farmen bidrar til en del læring som man ikke kan sette fingeren på mens man ser det, men som likevel er ting hun tar med seg ut i hverdagslivet.

«Eeeh, jeg kan ikke si at det bevisst har påvirket meg... Den påvirker jo meg med at jeg deltar i diskusjoner om den da. Fordi at jeg har jo sterke meninger om det, og jeg sier jo meningene mine... Det påvirker jo meg når jeg blir engasjert når vi snakker om det, sammen med folk. Så da har det jo en påvirkning på meg, men ikke som person. Men sånn, mentalt når vi sitter sammen med folk, så kjenner jeg jo at jeg er veldig engasjert...»

I intervjuet med Andrea fremkommer det at Farmen kan ha potensiale for læring om gårdsbruk, geografi, historie, utstyr og redskap, og man kan lære mer om mat og hvordan dette gjøres og lages inne på en gård uten moderne maskineri. Andrea hevdet at hun personlig har lært mer om gårdsarbeid slik det var før i tiden, hun har lært litt generelt om dyrene der inne, hun har blitt mer bevisst på hvor mat og andre ting kommer fra, og hun er mer bevisst på hvor bra vi har det i dagens samfunn med tanke på penger og mulighetene vi har til å få tak i det vi trenger. For Andrea har Farmen betydd mye i forhold til at det har vært en engasjerende serie, hun synes det har vært interessant å se så ulike menneskegrupper plassert på samme gård, og det har betydd god og interessant underholdning. Andrea la vekt på at hun er like spent før hver sesong i forhold til hvordan de takler å bli kjent med hverandre og hvordan de løser ulike oppgaver og situasjoner som oppstår.

«... Det er jo en veldig engasjerende serie! Det er jo en grunn til at man fortsetter og ser det... Ja, for min del i alle fall, så ulik menneskegruppe blir plassert på en og samme gård, og se hvordan de takler det og bli kjent med hverandre og... Ja, løse ulike situasjoner når de oppstår når de er så ulik... Det må jo ha en eller annen betydning i og med at man velger å sette seg ned for å se det gang på gang da. Men kanskje er det for at det har en underholdende betydning. At man synes det er så mye underholdning at det er artig å få med seg, tror jeg...»

I forhold til Farmen Kjendis hadde ikke Andrea så veldig mange meninger da hun ikke har sett så veldig mye av det. Men likevel kunne hun fortelle at hun hadde fått med seg noe. Her hevdet hun at hun hadde lært å bli kjent med kjendiser på en annen måte og i en annen setting, hvor hun da hadde lagt merke til at noen hadde vist seg fra en helt ny side. Gjennom dette hadde Andrea også endret syn på noen få av kjendisene i etterkant av Farmen Kjendis. Hun hevdet at hennes forhåndstanker var at hun ikke trodde kjendisene kunne ta i et tak og var redde for å bli skitten på hendene. Men dette var noe hun fikk motbevist da hun så at flere av de hadde bidratt mye og vist seg fra en helt annen side enn forventet. Andrea konkluderte med at man kan lære av Farmen, men at denne læringen ikke nødvendigvis er noe man alltid er bevisst. Her hevdet hun at hun kanskje ikke er bevisst det der og da, men det har vist seg i ettertid, etter refleksjoner, at hun har lært og tatt med seg en del kunnskap likevel. Andrea reflekterte en del rundt at Farmen har påvirket henne til å bli engasjert og hun har blitt imponert over at mange har kunnskaper om utstyret og redskapene de bruker.

Til tross for Malins forestillinger om at TV generelt ikke er noe hun lærer av, så fremkom det etter hvert at Farmen er et program man kan lære av. Her reflekterte hun rundt læring om hvordan ting var før i tiden og hun mente man kunne tilegne seg kunnskap om gårdsdrift. Men hun hadde ikke tenkt på dette som læring. Malin tenkte mer på Farmen som underholdning. Likevel argumenterte hun for at Farmen var et program man kunne lære av i forhold til sine barn. Her brukte Malin og hennes mann tid på å forklare og lære sine barn om holdninger mellom deltakerne og gårdsdrift slik det var for hundre år siden. Dermed hevdet Malin at hennes barn lærte noe, men hun var usikker på om hun selv hadde lært noe. Gjennom dette kunne Malin fortelle at Farmen har betydd fellesskap og avslapping i hjemmet, og det hadde spesielt betydning da hun og hennes mann delte dette med sine barn. Dette skapte trivsel i hjemmet og et fellesskap mellom familiemedlemmene. Fellesskapet har betydd mye for Malin, og hun synes det har vært fint å dele en slik TV-serie med sine barn.

«For det første så var det akkurat den Farmen tida som vi hadde hjemme var jo veldig kos. Så det har jo hatt en betydning sånn da. For det skaper trivsel til oss hjemme. Og vi gjør noe felles. Vi ser på det sammen. Så det synes jeg at Farmen skal ha...»

I forhold til Farmen Kjendis uttrykte Malin at dette ikke var noe hun hadde tenkt å følge med på. Men hennes mann var bestemt på å se det, og da ble Malin også med. Her oppdaget hun etter hvert at det ikke ble slik hun hadde tenkt og flere av kjendisene hadde «mer mellom ørene» enn hun hadde trodd på forhånd. Her uttrykte Malin at hun følte hun ble kjent med kjendisene på nytt og hun syntes det var spennende å vite mer om kjendisene i en annen setting. Hun syntes flere av de viste nye sider av seg selv, og de bidro med masse arbeid og oppgaver hvor de jobbet på og var kjempeinteresserte. Dette var noe Malin hevdet at hun ikke trodde om de på forhånd. Hun syntes de gjorde en mye bedre figur i Farmen Kjendis, enn i tidligere program de har vært med på. Gjennom dette kom Malin fram til at hun hadde endret syn, til det positive, på flere av kjendisene i etterkant.

«... Det var jo litt sånn at en kjente de fra før da, følte jo du visste godt hvem de var fra før du så de på TV'n... I alle fall jeg hadde gjort meg opp noen formeninger om de før da... Men jeg tenker i alle fall at folk har lyst til å vite mer om de personene da, fordi at det er personer som man har et forhold til fra før... Kan synes det er litt artig å se de i den settingen der da...».

Videre reflekterte Malin rundt at Farmen ikke har påvirket henne på noe vis. Dette var den umiddelbare tanken hun hadde. Men etter litt refleksjoner kom hun fram til at Farmen hadde hatt en viss påvirkning likevel. Her gikk det på at Farmen har påvirket henne i forhold til å snakke om og diskutere oppførsel og holdninger som er fremtredende inne på Farmen. Man er kanskje ikke bevisst den påvirkningen underveis, men Malin mente man kan se på TV hva som fungerer og ikke. Farmen gir henne en oppfatning av at man må gi og ta hele tiden, og dette mener Malin er tilfellet i livet og samfunnet også.

4.2.3 Refleksjoner og diskusjoner omkring Farmen

På spørsmål om refleksjoner og diskusjoner omkring Farmen, hadde informantene svar som er samlet i følgende undertemaer: *Refleksjon* og *diskusjon*. På lik linje med de foregående temaene, hadde også alle informantene noe å si under disse temaene.

Refleksjon:

I både Sara og Malin sine fortellinger fremkommer det at de reflekterer over Farmen og Farmen Kjendis. Dette gjør de noe alene, men mest sammen med sine menn og andre venner.

Hos de begge reflekteres det gjerne rundt det som har skjedd inne på Farmen etter episodene er ferdig. Her kan det handle om negative situasjoner hvor deltakerne på Farmen har oppført seg dårlig eller vist dårlige holdninger i ulike situasjoner. For Sara fikk dette betydning i forhold til situasjoner som hadde gått mot hennes verdier og meninger. Mens hos Malin førte slike refleksjoner til gode diskusjoner mellom henne og hennes mann. Malin hevdet at hun er bevisst på at Farmen er et TV-show som kan skape irritasjoner og spenning, men det var i slike situasjoner hun syntes det var fint å kunne reflektere og snakke sammen med sin mann, slik at de kunne få ut litt frustrasjon og følelser.

«Ja, Farmen gjør jeg det ja! For at da er det gjerne et diskusjonstema på kvelden, om hva som har skjedd. Særlig hvis det har vært noen ting som går imot mine verdier og mine holdninger, og mine meninger. Eeh, så kan vi snakke om det lenge, og det kan vi... Det kan bli et tema på jobb også det». (Sara).

«Ja. Vi snakker mye om det egentlig... Tar det opp etterpå, spesielt når det er sånne episoder hvor folk oppfører seg veldig stygt mot hverandre. Det tenker jeg at det reflekterer vi rundt, ja. Sammen ofte. Jeg bruker å spørre han om hva han synes om det og... Ja, hva ville du ha gjort og...» (Malin).

På en annen side reflekterte Sara også over positive hendelser på Farmen og Farmen Kjendis. Dette kunne være hvis det var noe inne på Farmen som fascinerte henne på en positiv måte. Dette syntes hun ofte var så fint, at hun håpet på at flere også hadde fått det med seg. Her kom refleksjoner sammen med andre fram. Et eksempel på dette sa hun kunne være i situasjoner der deltakerne gjorde noe godt mot hverandre og hjalp hverandre, framfor å trykke hverandre ned.

I motsetning til Sara og Malin som ofte reflekterte sammen med andre, reflekterte Andrea for det meste for seg selv. Hun reflekterte rundt drama inne på Farmen. Dette gjør henne engasjert og noen ganger irritert i forhold til ulike situasjoner som oppstår inne på Farmen.

Diskusjon:

På lik linje som å reflektere, brukte Sara og Malin også tid på å diskutere Farmen og Farmen Kjendis. Her ble det for det meste diskutert sammen med sine menn, men også sammen med andre venner. Diskusjonene handlet ofte om holdninger, verdier, intriger, samarbeid og dårlig oppførsel mot hverandre inne på Farmen. Hos Sara kunne slike diskusjoner ofte starte med en refleksjon over hva man mener og hva som er ens verdier, som igjen kunne føre til diskusjoner på grunn av uenigheter rundt enkelte situasjoner inne på Farmen og Farmen

Kjendis. Dette gjør at hun blir veldig engasjert. Hun var klar på det å tørre å si sine meninger og hun er ærlig på hva hun føler og synes. Hun mente hun ble provosert og engasjert, og dette var ofte noe hun tok med seg videre. Malin hadde ingen store utdypninger om diskusjonene og hva det gjorde med henne. Hun fortalte bare hva det ble diskutert rundt. Samtidig presiserte hun at det ikke ble diskutert noe rundt gårdsarbeidet og oppgavene inne på Farmen.

I forhold til diskusjoner rundt Farmen, så var ikke dette så utpreget hos Andrea. Men hun hevdet at diskusjoner kunne oppstå om det var ting som virkelig hadde satt spor. Og her kunne det være at hun diskuterte med samboeren. Disse diskusjonene kunne gå ut på hvem som røk ut av Farmen. Det hendte seg at de ikke alltid var enig, men likevel var de begge klar over at Farmen er en konkurranse, og dermed må noen ut i slutten av hver uke.

«... Ja, men det er mer hvis vi ser ilag... Men hvis vi for eksempel har sett en tvekamp ilag da, da kan vi jo ha meninger om det og sitte å snakke om det etterpå hvis jeg ikke føler at... Eller er litt irritert over at den som ryker ut for eksempel... At man ikke synes det er helt riktig, men samtidig er det jo en del av spillet da. Vi kan ha meninger om hvem som ryker ut og ikke. Så sånn sett så sitter vi kanskje å diskuterer sammen etter det, om den episoden vi har sett sammen...»

5. Drøfting

For at funnene skal kunne knyttes opp mot teori, er diskusjonskapitlet delt opp i tre deler. I den første delen vil funn rundt konteksten informantene er i mens de ser *Farmen* diskuteres opp mot læring i ulike kontekster. I den andre delen vil læring av TV generelt og *Farmen* og *Farmen Kjendis* diskuteres opp mot ulike teorier om læring og læringsutbytte. Og i den tredje delen vil funn rundt refleksjoner og diskusjoner omkring *Farmen* og *Farmen Kjendis* diskuteres opp mot teori om refleksjon og diskusjon.

5.1 Læring i uformell kontekst

Gjennom funn om læring i en uformell kontekst kunne man se at informantene hadde klare meninger om at konteksten rundt de mens de ser *Farmen* og *Farmen Kjendis* var viktig for de. De hevdet at *Farmen* og *Farmen Kjendis* hadde stor betydning og en kunne se at TV-seriene var mye kos og avslapping. I denne delen skal jeg drøfte funn rundt dette temaet opp mot teorier om læringskontekst, hverdagslæring og fritidsinteresser.

5.1.1 Læringskontekst, hverdagslæring og fritidsinteresser

I forhold til spørsmål om hvilken betydning konteksten hadde mens de så *Farmen* på TV, vektla alle at den var av stor betydning. Informantene kunne fortelle at de så *Farmen* og *Farmen Kjendis* (Sara og Malin) hjemme i sin egen stue, på TV, de sitter i godstolen/sofaen og de ser det i den aktuelle sendetiden. Informantene kunne videre fortelle at *Farmen* og *Farmen Kjendis* (Sara og Malin) betydde mye i forhold til kos, avslapping, underholdning og de opplevde at det var morsomt å følge med. Her koblet det ofte av fra andre gjøremål i sin hverdag, de brukte lite energi og de koste seg. I tillegg så Sara og Malin både *Farmen* og *Farmen Kjendis* sammen med sine menn, mens Andrea kun hadde sett den vanlige typen *Farmen* hvor hun stort sett så det alene. En kunne se at Sara og Malin verdsatte det å se *Farmen* og *Farmen Kjendis* sammen med sine menn og til sendetid. Dette skapte fellesskap, refleksjoner og god stemning. Her ble det ikke presisert nærmere hva informantene la i disse begrepene, men en kunne se at *Farmen* og *Farmen Kjendis* var program som begge parene likte og det hadde betydning i forhold til fellesskap og relasjoner mellom dem. Ut over dette kan en i denne sammenhengen tenke seg til at god stemning innebærer at de koser seg, de har det fint sammen med sin partner og de trives med det som er rundt dem i forhold til kontekst og atmosfære. Slike kontekster kan være av betydning i forhold til om informantene opplever at de lærer noe av *Farmen*. Illeris og Nordgård (2012) hevder at vi har læringsmuligheter i

ulike rom. Et eksempel på et slikt rom kan være læring som skjer i hverdagssammenhenger. Her er man sjeldent orientert mot å lære noe, men ofte så kan man lære noe likevel (Illeris & Nordgård, 2012). Wahlgren (2010) hevder at all læring er preget av læringskonteksten. Her kan konteksten omtales som sosiale, organisatoriske og fysiske rammer som læringen foregår i. Konteksten har innflytelse på hvordan man anvender viten som tilegnes og kontekst for læring er vesentlig for voksnes læreprosesser (Wahlgren, 2010). I forhold til informantenes opplevelser med at konteksten rundt de mens de ser *Farmen* og *Farmen Kjendis* betyr kos og avslapping, skaper et fellesskap, refleksjoner og god stemning, kan sees i sammenheng med at dette skjer i en kontekst som informantene kan betrakte som fin og behagelig. Her blir det ikke presisert nærmere om noen av informantene opplever læring av *Farmen* og *Farmen Kjendis* gjennom å være i en slik kontekst. Men en kan anta at det å være i en slik positiv kontekst mens man ser *Farmen* og *Farmen Kjendis* kan være av betydning i forhold til om informantene er mer mottakelige for læring av TV-seriene. Illeris og Nordgård (2012) hevder at hverdagslæring er læring som skjer i det uformaliserte og tilsynelatende tilfeldig i hverdagslivet, og her er man ofte ikke orientert mot å lære noe. Gjennom informantenes presentasjoner i intervjuene, kan man tolke det slik at de sjeldent er orientert mot å lære noe, og mest trolig så har de ingen planer om å lære noe av *Farmen* og *Farmen Kjendis* mens de ser det. Men på grunn av deres positive opplevelser med en fin kontekst rundt seg, og at dette er viktig for de, kan her være av betydning i forhold til om de kan lære noe av *Farmen* og *Farmen Kjendis*.

I de neste avsnittene har jeg forsøkt å drøfte om informantene opplever læring av *Farmen* og *Farmen Kjendis*. Her kan man se at begge *Farmen*-typene kan innebære læring for informantene. Det ser ut til at konteksten de befinner seg i mens de ser *Farmen* og *Farmen Kjendis* har betydning for læringen, og for informantenes personlige interesser og verdier. Dette kan knyttes til teori om fritidsinteresser. Illeris og Nordgård (2012) hevder at teorier om fritidsinteresser kan inneholde læring gjennom interessebaserte aktiviteter som mennesker frivillig involverer seg i. Her har man ofte et stort personlig engasjement for disse aktivitetene, og læringen er ofte preget av at aktivitetene er av sterk, personlig interesse og motivasjon (Illeris & Nordgård, 2012). Dette kan sees i sammenheng med konteksten rundt informantene mens de ser *Farmen* og *Farmen Kjendis* fordi dette er noe de frivillig involverer seg i, samt at det har personlig betydning i forhold til at konteksten rundt informantene er fin og komfortabel. Det at informantene koste seg, slappet av, delte dette med sine menn (Sara og Malin) og hadde det fint, kan føre til at læring av *Farmen* og *Farmen Kjendis* blir mer

fremtredende. Dette kan gå på informantenes personlige interesse og motivasjon, fordi Farmen og Farmen Kjendis som TV-serier er noe de interesserer seg for og følger med på.

5.2 Læring av TV og Farmen

Som en kunne se i analysekapittelet (kapittel 4), så hadde informantene ulike meninger om de opplevde og erfarte at de lærte noe av TV generelt og Farmen og Farmen Kjendis. Her skal jeg drøfte funnene rundt disse temaene, og opp mot teorier om innholds- og drivkraftsdimensjonene, bevisst og ubevisst læring, og læringsutbytte.

5.2.1 Innholds- og drivkraftsdimensjonene

På spørsmål rundt læring av TV generelt, hadde informantene både like og ulike meninger. En kunne se at både Sara og Andrea syntes TV generelt kunne ha potensiale for læring, og de lærte mye i forhold til sine interesser og hobbyer. Sara var først kontant på at læring av TV generelt var basert på læring av dokumentarer, og ikke underholdning. Men etter hvert som Sara fikk reflektert mer over dette i intervjuet, kom hun frem til at underholdning også kunne innebære læring. Her var hun inne på at slike program kan vise og lære oss seere mer om ulike oppførsel – hva som kan være bra og hva som kan være dårlig oppførsel. Dette kan knyttes til ulike reality-program hvor handlingen ofte kan være basert på holdninger, oppførsel og relasjoner til andre mennesker som er med på programmet. Videre kom ikke Sara mer inn på om *hun* lærte noe av dette. Men i forhold til at dette var noe hun vektla i intervjuet, så kan man anta at hun kunne se på dette som læring. Likevel kunne hun fortelle at hun lærte mer rundt sine interesser og hobbyer ved å se ulike program på TV. Dette var også noe Andrea vektla under spørsmål om læring av TV generelt. Hun kunne fortelle at hun lærte mer rundt sine interesser om baking. Her var det ofte hun kunne se ulike bakeprogram, som videre inspirerte henne og som innebar læring rundt nye triks og kunnskaper hun ikke hadde fra før. Gjennom Sara og Andrea sine refleksjoner rundt læring av TV generelt, kan sees opp mot Illeris' og Nordgårds (2012) teori om de ulike dimensjoner av læring. De mest relevante dimensjonene her er innholdsdimensjonen og drivkraftsdimensjonen. Førstnevnte dreier seg om det som læres, og typiske karakteristikk under innholdsdimensjonen er *kunnskap, forståelse og ferdigheter*. Drivkraftsdimensjonen dreier seg om mobilisering av mental energi som læringen krever og kan betegnes med ordene *motivasjon, følelser og vilje* (Illeris & Nordgård, 2012). Dette kan sees i sammenheng med at Sara og Andrea lærer mer rundt sine hobbyer og interesser gjennom å se på TV, fordi dette er noe som har relevant innhold for dem, samt at det er noe som driver dem til å se og lære mer om dette. Grunnlaget for dette er at program som handler om deres interesser og hobbyer kan drive deres motivasjon, følelser

og vilje til å se og følge med. En slik prosess kan føre til at de lærer noe nytt, og dermed har de tilegnet seg ny kunnskap, forståelse og ferdigheter rundt sine interesser og hobbyer. Dette ble støttet av Andrea da hun kunne fortelle at ulike bakeprogram inspirerte og lærte henne nye triks og kunnskaper om baking, som hun ikke hadde fra før.

5.2.2 Bevisst og ubevisst læring

I motsetning til Sara og Andrea, hadde ikke Malin mye refleksjoner rundt TV generelt og om hun lærte noe av dette. Malin hevdet at TV ikke var noen «bevisst arena» for henne å lære noe, og TV var ikke noe hun forbant med læring. For henne var TV generelt kun underholdning. På grunn av lite refleksjoner rundt dette, er det vanskelig å vite hva Malin mente med uttrykket «*ubevisst arena*». Dette ble ikke særlig presisert og hun sa ikke stort annet enn at hun ikke tenkte på TV som en «bevisst arena» for henne å lære noe. Dette kan vise til at Malin ikke hadde noen forventning om læring av TV. Illeris og Nordgård (2012) hevder at vi mennesker kan lære noe uten å være bevisst det. Her presenterer de et eksempel om TV- eller kinoreklamer. Disse er ofte så korte at man ikke ser helt hva som skjer, men likevel er det noe ved de som gjør at vi blir påvirket og kan lære noe (Illeris & Nordgård, 2012). Gjennom dette kan man se tendenser til at TV generelt kan være noe Malin kan lære av, men dette er kanskje ikke noe hun er klar over i øyeblikket. Her kan man tenke seg til at hun ser på TV og underholdningsprogram uten å tenke over om hun lærer noe av det, men likevel kan det være noe ved det som gjør at hun blir påvirket og tar med seg enkelte erfaringer videre ut i sitt hverdagsliv. Dette kan for eksempel være læring om holdninger og relasjoner til andre mennesker. Et TV-program kan vise oss seere ulike situasjoner mellom mennesker der det kan oppstå noe negativt, og gjennom dette kan vi seere tenke at «om jeg kommer i en slik situasjon, så vet jeg hvordan jeg skal oppføre meg eller jeg vet at jeg ikke ville reagert på samme måte som hun eller han». Dette er kanskje ikke noe som er likt for alle. Men i forhold til at Malin hevdet at TV ikke var noen «bevisst arena» for å lære noe, så kan dette være et eksempel på at man kan lære av å se ulike program på TV. Dette kan sees i sammenheng med at læring av TV generelt kan skje uten at man er klar over det.

Under spørsmål om informantene opplevde at Farmen hadde påvirket dem på noe vis, kunne samtlige fortelle at dette var noe de var usikre på. De hevdet at Farmen hadde påvirket de «litt ubevisst». Hva de mente og la i begrepet *litt ubevisst* i denne sammenhengen ble ikke særlig utdypet i noen av intervjuene. Men det en kunne se gikk igjen i alle tre intervjuene var at de hevdet at Farmen hadde påvirket dem i den forstand at de dannet seg ulike meninger om Farmen, de har blitt engasjert i serien, de har lært mer om holdninger og oppførsel, og de

deltok i diskusjoner om serien i etterkant. Samtidig kunne informantene fortelle at Farmen hadde hatt betydning for de alle tre. Sara presiserte at Farmen og Farmen Kjendis har hatt stor betydning for henne og hennes mann. Hun har vært veldig engasjert, og hun har funnet mye glede ved de ulike diskusjonene, personligheten og menneskene inne på Farmen. Farmen og Farmen Kjendis har skapt glede i hverdagen til Sara og hennes mann. For Andrea har Farmen betydd mye i forhold til at det har vært en engasjerende serie og det har vært interessant å se så ulike menneskegrupper plassert samme gård. For Malin har Farmen og Farmen Kjendis betydd fellesskap og avslapping i hjemmet. Samtidig hadde dette en stor betydning da hun og hennes mann delte dette med sine barn. Her var det mye kos, det skapte trivsel i hjemmet og det skapte et fellesskap mellom de. I intervjuene kunne man se at informantene brukte begrep som «påvirket», «engasjert» og «betydning» i forhold til opplevelser av Farmen og Farmen Kjendis. Dette kan sees i sammenheng med læring av Farmen og Farmen Kjendis, men at disse begrepene var mer naturlig for informantene å bruke for det de hadde opplevd. Likevel var denne læringen noe de mente de ikke ble bevisst på før de ble spurt i en intervjusituasjon og før de fikk muligheten til å reflektere over det. Gjennom dette reflekterte de slik at Farmens påvirkning, engasjement og betydning kunne ses i sammenheng med læring av Farmen. Her hevdet de at Farmen kunne ha potensiale for læring, men dette var ikke noe de ble bevisst på før de satt i intervjuesettingen hvor de reflekterte mer rundt dette. Illeris og Nordgård (2012) hevder at læring kan skje både bevisst og ubevisst. De hevder at vi i størst grad er bevisst vår egen læring, men likevel burde vi være klar over at vi godt kan lære noe uten av vi er bevisst det (Illeris & Nordgård, 2012). I forhold til informantenes opplevelser rundt påvirkning, engasjement og betydning (læring) av Farmen og Farmen Kjendis, og at de ikke ble bevisst sin egen læring før de reflekterte over det, kan her antas å være en overgang fra å ikke være bevisst potensialet for læring av Farmen og Farmen Kjendis, til å bli bevisst det. Informantene var i utgangspunktet litt nølende og usikre på om Farmen-seriene var noe de opplevde å lære av. Men etter litt refleksjoner kom de fram til at Farmen og Farmen Kjendis har hatt en viss påvirkning og betydning, og serien har lært de noe, i forhold til engasjement, glede, fellesskap og avslapping, læring om hvordan man skal oppføre seg og forholde seg til ulike ting, og deltagelse i diskusjoner i etterkant av episoder.

5.2.3 Læringsutbytte

Conlon (2004) hevder at utdanningsfilosofen Dewey hadde en teori om at læring skjer gjennom en persons erfaringer, livslang læring og rolle en har som reflekterende tanker i utdanning. Dette kan sees i sammenheng med at informantene hevdet at Farmen og Farmen

Kjendis (Sara og Malin) kan ha potensiale for læring. Her la de ulik vekt på hva de hadde lært og hva læring av Farmen var for dem, men de hevdet at Farmen var et program man kan lære av. I intervjuet med Sara fremkom det at Farmen hadde lært henne mer om oppførsel, holdninger, verdier og væremåter overfor hverandre. I intervjuet med Andrea fremkom det at hun lærte mer om gårdsbruk, geografi, historie, hun fikk mer kunnskap om ulike utstyr og redskap, og hun lærte mer om mat og hvordan den lages på en gård uten moderne maskineri. I intervjuet med Malin fremkom det at Farmen kunne innebære læring om hvordan ting var før i tiden og man kunne tilegne seg kunnskap om gårdsdrift. Her kan man se at informantene ser på læring av Farmen på ulike vis. Sara la vekt på det abstrakte i forhold til holdninger, verdier og relasjoner til andre mennesker, mens Andrea og Malin la vekt på det materielle i forhold til gårdsbruk, redskaper og mat. Sistnevnte er noe som kan oppfattes som åpenbart og selvsagt gjennom å se Farmen på TV. Grunnlaget for dette er at slike ting kan være lette å se og få med seg ved å se på Farmen, mens det abstrakte kan være vanskeligere å få tak på. I forhold til hva informantene har lært av Farmen, kan her sees opp mot teori om læringsutbytte. Lindeman (1926) hevdet at læring er livet, læring dreier seg om ikke-faglige idealer, læring må skje via situasjoner og det går på deltakernes tidligere erfaringer. Målet med læring måtte være å gjøre livet meningsfullt (Lindeman, 1926). Knowles (1988) så på læring i forhold til selvstyring. Han hevdet at voksne har en selvstyrt personlighet og drivkraften bak læring hos voksne handler om utviklingen av ulike sosiale roller (ektefelle, forelder, arbeidstaker, osv) (Knowles, 1988). Mezirow (1991) hevdet at læring er en meningsskapende prosess og en meningsfull aktivitet som er rettet mot å forstå egne erfaringer. Tough, Abbey og Orton (1979) utviklet en modell for deltakeres forventende utbytte av læringsaktiviteter, som gikk ut på at deltakere i læring er bevisst det utbytte de kan oppnå. Denne bevisstheten utgjør en stor del av deres samlede motivasjon for å lære (Tough et al. 1979 referert i Cross 1984). Modellen har et fokus der utbytte antas å være forventet innfor samtlige av fem faser: engasjement i en læringsaktivitet, anskaffelse av kunnskap eller ferdighet, anvendelse av kunnskap eller ferdighet, oppnåelse av materielle belønninger, og oppnåelse av symbolske belønninger (Tough et al. 1979 referert i Cross 1984). Dette kan sees i sammenheng fordi læring om holdninger, verdier og væremåter overfor andre mennesker hos Sara, og læring om gårdsbruk, redskaper og mat hos Andrea og Malin, kan ha betydning i forhold til læring som var meningsfullt og meningsskapende for dem. Ingen av informantene hevdet at de hadde en intensjon eller forventning om å lære noe av Farmen og Farmen Kjendis i utgangspunktet. Og ingen av de var særlig bevisst på utbytte de kunne oppnå. Likevel kom de frem til at Farmen og Farmen Kjendis kan innebære læring. Dette kan knyttes til informantenes engasjement

rundt Farmen og Farmen Kjendis, det kan sees i sammenheng med at informantene har tatt med seg læring og erfaring fra Farmen og Farmen Kjendis ut i sitt eget hverdagsliv, og det kan sees i sammenheng med at informantene har anskaffet seg nye kunnskaper – både om det som kan betraktes som abstrakt, og det som kan betraktes som materielt. På en annen side kan det også sees i sammenheng med læring av Farmen og Farmen Kjendis i forhold til selvstyring. Grunnlaget for dette er at informantene på mange måter er selvstyrte, og mye av drivkraften til læring av Farmen og Farmen Kjendis kom gjennom refleksjoner, både alene og sammen med andre. Gjennom dette kunne de utvikle seg selv i forhold til sine roller i hverdagslivet. Dette kan knyttes til læring av Farmen og Farmen Kjendis gjennom refleksjoner og diskusjoner, og det kommer jeg tilbake til i punkt 5.3.1 og 5.3.2.

Gjennom spørsmål om Farmen Kjendis og hva dette handlet om, hevdet informantene at Farmen Kjendis overrasket, de endret syn på kjendisene i etterkant og Farmen Kjendis ble ikke slik de hadde forventet. Dette var noe alle informantene hevdet, men i ulik grad. Sara og Malin hadde ganske like tanker om at kjendisene på Farmen Kjendis overrasket til det positive i forhold til hva de hadde trodd på forhånd. De hevdet at de kjente til og hadde et forhold til kjendisene i forkant av Farmen Kjendis, og dermed ble de å danne seg meninger om dem før de hadde fått vist seg inne på Farmen. Det kom tydelig fram at disse forholdene og meningene ikke var særlig positive. Dette beskrev de med at de ikke kunne forstå hvordan kjendisene skulle klare seg inne på Farmen, og det skulle bli spennende å se hvordan dette skulle gå. Etter hvert ble dette meninger de begge hevdet de måtte endre på, da de fikk se at det ikke ble slik de hadde forventet. Sara hevdet at hun, gjennom Farmen Kjendis, har lært at man skal være forsiktig med å dømme andre mennesker man tror man vet noe om på forhånd, for det kan være at de ikke er slik man tror, i en annen setting enn man er vant med å se dem. Malin hevdet at kjendisene viste nye sider av seg selv, de hadde «mer mellom ørene» enn hun hadde trodd og hun mente de gjorde en mye bedre figur i Farmen Kjendis enn i andre program de har vært med på. Gjennom dette ble Malin positivt overrasket og hun hadde endret syn på flere av kjendisene i etterkant. Til tross for at Andrea ikke hadde sett veldig mye av Farmen Kjendis, så hadde hun likevel fått med seg nok til å endre syn på noen av kjendisene i etterkant. Andrea trodde i utgangspunktet at kjendisene ikke kunne ta i et tak og var redde for å bli skitten på hendene. Men dette var noe hun fikk motbevist da det viste seg at flere av dem hadde bidratt mye og vist seg fra en helt annen side enn forventet. På lik linje med Sara, så kan man anta at Malin og Andrea også kunne lære noe av at man burde være forsiktig med å dømme andre mennesker man tror man vet noe om fra før. Dette kan knyttes opp mot teori

om læringsutbytte. I følge Prøitz (2016) kan dette begrepet ha ulike forståelser, og to av disse kan være: Læringsutbytte er det en lærer gjennom fastsatte og detaljerte mål, grundig planlagte læringsaktiviteter og det kan observeres. Og det kan være kompetanse man har tilegnet seg etter endt opplæring, både planlagte og ikke-planlagte resultater av læring (Prøitz, 2016). Læringsutbytte har ofte et fokus på at man skal kunne sette ord på det som er forventet å lære og kunne, etter endt prosess. Men det kan også være kompetanse man innehar etter ikke-planlagte resultater av læring (Prøitz, 2016). I forhold til at informantene ble overrasket, endret syn på kjendisene etter Farmen Kjendis, og at Farmen Kjendis ikke ble slik de hadde forventet, kan her sees i sammenheng med at de kan ha lært noe gjennom ikke-planlagte resultater. Grunnlaget her er at Farmen Kjendis ikke ble slik de hadde forventet. Og dette kan man lære av. I intervjuene er det kun Sara som hevder at hun har lært noe av at Farmen Kjendis ikke ble slik som forventet, og hun hevdet at hun hadde lært og erfart at man til senere anledninger skal være forsiktig med å dømme og kritisere andre mennesker man vet noe om fra før. Dette kan spesielt gjelde personer man vet noe om i kun én setting. Det er ikke gitt at personers oppførsel og væremåter i én type setting gir oss svar på hvordan de er i andre typer settinger. Hos Andrea og Malin ble det ikke reflektert noe rundt hva de hadde lært, men gjennom deres uttalelser om at Farmen Kjendis ikke ble slik de hadde forventet, så kan man anta at de også har lært at man skal være forsiktig med å dømme andre mennesker man kun vet noe om i én setting. Dette kan være noe de kan ta med seg videre og tenke på i liknende situasjoner i sitt eget hverdagsliv.

5.3 Refleksjon og diskusjon

Funn om refleksjoner og diskusjoner omkring Farmen var fremtredende hos alle informantene. En kunne se at alle tre både reflekterte og diskuterte Farmen. Men dette var i noe ulik grad, og noen gjorde dette mer enn andre. Her skal jeg drøfte funn rundt dette temaet opp mot teorier om refleksjon som læring og sosial læring.

5.3.1 Refleksjon som læring

I forhold til spørsmål rundt refleksjoner og diskusjoner omkring Farmen, ble svarene samlet i til to temaer. Disse var *refleksjon* og *diskusjon*. Felles for informantene var at de reflekterer over Farmen alene, mens Sara og Malin også reflekterer sammen med andre. Refleksjonene gikk ofte på ting som hadde skjedd inne på Farmen etter at episodene var ferdig. Andrea reflekterte rundt drama inne på Farmen, noe som ofte medførte at hun ble veldig engasjert og noen ganger irritert i forhold situasjoner som oppsto. Sara kunne fortelle at hun ofte kunne reflektere over positive hendelser inne på Farmen. Dette kunne være situasjoner hvor

deltakerne gjorde noe godt mot hverandre og hjalp hverandre, framfor å trykke hverandre ned. Likevel bar refleksjonene ofte preg av negative hendelser inne på Farmen. Dette kom spesielt fram i intervjuene med Sara og Malin, hvor de la vekt på refleksjoner rundt situasjoner der deltakerne hadde oppført seg dårlig eller vist dårlige holdninger. For Sara fikk dette betydning i forhold til situasjoner som hadde gått mot hennes verdier og meninger. I forhold til informantenes refleksjoner over Farmen og Farmen Kjendis (Sara og Malin) etter episodene var ferdig, kan sees i sammenheng med teori om *refleksjon som ettertanke*. I refleksjon som ettertanke reflekterer man gjerne nærmere over hva som *har* skjedd, og det mest karakteristiske for denne typen refleksjon er at det ikke er snakk om impulser fra samspillet med omgivelsene. Det er fordi det inngår et element av tidsforskyvning. Prosessen er igangsatt, men noe er ufullendt og impulsene er ikke ferdigbehandlet (Illeris & Nordgård, 2012). Denne typen refleksjon kan karakteriseres som *akkomodativ læring*. Her hevdes det at læringen ikke finner sted i direkte sammenheng med utløsende impulser, men det kommer først fram etter en viss tid, etter det har skjedd en bearbeidelse av impulsene (Illeris & Nordgård, 2012). Wahlgren (2010) hevder at vi har ulike måter å reflektere på. Eksempler på dette kan være at vi reflekterer over det som har skjedd i enkelte handlinger. Vi kan reflektere over formålet med handlingene. Vi kan reflektere over hva som utløste handlingen og hvordan vi da handler i forhold til den. Og vi kan reflektere over vår egen rolle i den pågående sammenheng (Wahlgren, 2010). Informantenes refleksjoner rundt Farmen og Farmen Kjendis (Sara og Malin) etter episodene er ferdig, kan sies å være en form for refleksjon som ettertanke og refleksjoner over noe som har skjedd. Grunnlaget for dette er at de gjerne reflekterer over hva som har skjedd i episodene av Farmen og Farmen Kjendis (Sara og Malin), etter de er ferdige. Gjennom det som skjer i en episode og informantenes tanker underveis, kan her sees i sammenheng med at refleksjonsprosessen er igangsatt, men likevel kan det være at man må se hele episoden før alle impulser kan bli bearbeidet slik at man kan oppleve læring av å se Farmen og Farmen Kjendis.

På en annen side hevdes det at Sara og Malin gjerne reflekterer sammen med noen. Dette kan sees i sammenheng med refleksjon som ettertanke fordi informantenes prosess kan være igangsatt mens de ser episoden og impulsene kan være bearbeidet etter episoden er ferdig. Dermed kan det være de har gjort seg opp noen tanker og meninger som de videre kan dele med sine menn. Her kan de da få frem ulike perspektiver på de ulike enkelt-refleksjonene, som igjen kan føre til diskusjoner. Dette er noe som støttes av Malin. Hun kunne fortelle at

refleksjoner over Farmen og ulike episoder, kunne føre til gode diskusjoner mellom henne og hennes mann. Dette kommer jeg mer inn på i neste avsnitt.

5.3.2 Sosial læring

Diskusjoner omkring Farmen og Farmen Kjendis var mest fremtredende hos Sara og Malin. Her ble det for det meste diskutert sammen med sine menn, men også sammen med andre. Diskusjonene handlet ofte om holdninger, verdier, intriger, samarbeid og dårlig oppførsel mot hverandre inne på Farmen. For de begge kunne man se at diskusjonene startet med en refleksjon over Farmens handling, hva man mente og hva som er ens verdier, som videre kunne utvikle seg til en diskusjon med en annen part. For Andrea var ikke diskusjon en utpreget del, men det kunne oppstå. Om man ser diskusjoner omkring Farmen og Farmen Kjendis i sammenheng med refleksjoner, så kan man se at refleksjonene skjedde både alene og sammen med andre, og her gikk det mye på hva som hadde skjedd inne på Farmen i løpet av episoden. Mens diskusjoner kunne oppstå som et «resultat» av refleksjonene. Gjennom dette kan det se ut til at det ble diskutert rundt ulike tema de allerede hadde reflektert over, som de videre kunne bruke til å argumentere både for og imot med sin partner. Disse argumentene kunne være meninger de hadde om hvordan deltakerne hadde oppført seg i en spesiell situasjon, det kunne være meninger om hvordan deltakerne taklet samarbeid og det kunne være meninger om deltakernes ulike holdninger i ulike situasjoner. Illeris & Nordgård (2012) presenterer et begrep om *sosial læring*. Her hevdes det at læring er av sosial karakter og det er noe som skjer mellom mennesker. Samtidig kan det sies at det er noe mennesker gjør sammen. Sosial læring brukes i forbindelse med samspillsdimensjonen i den individuelle læringen (Illeris & Nordgård, 2012). I forhold til informantenes diskusjoner sammen med sine menn om Farmen og Farmen Kjendis, kan her sees i sammenheng med at læring kan oppstå gjennom diskusjoner mellom dem. Her kan det være at de diskuterer slik at de kan lære noe av hverandre gjennom de ulike argumentene, de kan lære noe sammen og de kan lære av det som skjer mellom dem. Intervjuene viser at samspill og diskusjoner fører til læring av Farmen og Farmen Kjendis.

5.4 Oppsummering

Gjennom både analyse og drøfting, kan man se at læring av Farmen kan være av forskjellig karakter og informantene lærte av TV generelt og Farmen og Farmen Kjendis. Her har jeg forsøkt å drøfte dette slik at en kan se en sammenheng mellom problemstillingen og funnene. Det man kan se går igjen gjennom hele drøftingen er at læring av TV-serien Farmen og Farmen Kjendis handler om læring som skjer i uformelle kontekster, som igjen kan knyttes til

uformell læring. Uformell læring blir vurdert av utdanningsforskere til å være noe som ikke er planlagt, det er spontant og det er utenfor den skolebaserte læreplanen. Her blir dette sagt fordi den skolebaserte læreplanen er relatert til formell læring, og ikke uformell læring (Tufekci, Freelon & Gleason, 2013). Marsick og Watkins (1990) hevder at læringen her er intensjonell, men ikke strukturert. Og læring skjer først og fremst i sosiale relasjoner. Uformell læring kan være all læring som ikke er formalisert. Dette kan være læring som ikke fører til noen formell kompetanse (Illeris, 1999). Videre hevder Jenkins (2006) at uformell læring har blitt karakterisert som samarbeidende, deltakende og er ofte drevet av interesse. Dette kan sees i sammenheng fordi læring av Farmen og Farmen Kjendis ikke er noe som er skolebasert, det er mest sannsynlig ikke planlagt og det er læring som kan skje spontant. Samtidig kunne man se tendenser til at læring av Farmen og Farmen Kjendis kunne være preget av informantenes interesser for seriene og deres sosiale og samarbeidende samspill etter episodene er ferdige. Informantene reflekterte en del rundt at Farmen kan innebære læring om både det materielle og det abstrakte. Her kunne man se at informantene i utgangspunktet ikke var spesielt klar over hvor mye læring TV-seriene Farmen og Farmen Kjendis kunne innebære, men dette var noe de så ut til å bli mer bevisst på da jeg som intervjuer stilte de spørsmål og ga dem muligheten til å reflektere mer rundt temaer som kunne relateres til læring av Farmen og Farmen Kjendis.

6. Avslutning

I dette kapittelet vil jeg oppsummere og konkludere hva slags hovedfunn jeg har kommet frem til i dette masterprosjektet. Hensikten med prosjektet har vært å få mer kunnskap og forståelse for om voksne opplever og erfarer læring av TV-seriene *Farmen* og *Farmen Kjendis* som har gått på norsk TV2. Problemstillingen var følgende: «Hvordan opplever og erfarer voksne læring gjennom å se TV-seriene *Farmen* og *Farmen Kjendis*?» I analysen fremkom det tre kategorier som alle kan hevdes å være relevant for læring av *Farmen* og *Farmen Kjendis*. Disse var *Farmen i en uformell kontekst*, *Læring – TV og Farmen*, samt *Refleksjoner og diskusjoner omkring Farmen*.

Slik det fremkommer i kategorien om læring i uformell kontekst, viser informantene at de kunne være mer mottakelige for læring i en hjemlig og komfortabel kontekst. Konteksten rundt informantene mens de så *Farmen* på TV, ble ansett som svært betydningsfull. De så både *Farmen* og *Farmen Kjendis* (Sara og Malin) hjemme i stua, på TV, sitter i godstolen/sofaen og de så det til sendetid. Dette betydde mye kos, avslapping og underholdning. Gjennom refleksjoner rundt dette kunne man se at informantene koste seg, de hadde det fint og de trivdes i en slik kontekst og atmosfære. Dette ble sett opp mot teori om læringskontekst, hverdagslæring og fritidsinteresser. Vi har læringsmuligheter i ulike rom, og et læringsrom kan være læring som skjer i mange hverdagssammenhenger. Her er man sjeldent orientert mot å lære noe, og læringen skjer i det uformaliserte og tilfeldig (Illeris og Nordgård, 2012). Wahlgren (2010) hevder at læring er preget av læringskonteksten. Dette kunne videre være av betydning i forhold til om informantene opplevde læring av *Farmen* og *Farmen Kjendis* på TV. Gjennom drøftingen rundt dette temaet, ble det ikke presisert nærmere om informantene opplevde læring ved å være i en slik kontekst, som her kunne betraktes som fin og behagelig. Men likevel kunne man se at en slik kontekst var av betydning i forhold til om informantene var mer mottakelige for læring av *Farmen* og *Farmen Kjendis*. Mest trolig så var ikke informantene orientert mot å lære noe mens de så *Farmen* og *Farmen Kjendis*, men på grunn av en fin og behagelig kontekst, så kunne man se at informantene kunne være mer mottakelige for læring av disse to TV-seriene. Her kom det frem at konteksten de befinner seg i mens de ser *Farmen* og *Farmen Kjendis* var av betydning i forhold til læring. Dette ble videre sett opp mot teori om fritidsinteresser, som handler om læring gjennom interessebaserte aktiviteter, og man har ofte et personlig engasjement for disse aktivitetene (Illeris & Nordgård, 2012). Det å se *Farmen* og *Farmen Kjendis* er noe

informantene frivillig involverte seg i, og det så ut til at det hadde en personlig betydning i forhold til at konteksten rundt informantene var fin og komfortabel. Dette kunne føre til at læring av *Farmen* og *Farmen Kjendis* ble mer fremtredende.

Slik det fremkommer i kategorien om læring av TV og *Farmen* så viser informantene at de hadde lært noe av både TV generelt og *Farmen* og *Farmen Kjendis*. Sara og Andrea la vekt på at de lærte en del rundt sine interesser og hobbyer gjennom å se TV generelt. Dette ble drøftet opp mot teori om innholds- og drivkrafts-dimensjonene. Innholds-dimensjonen handler om det som læres og typiske begrep her er kunnskap, forståelse og ferdigheter. Og drivkrafts-dimensjonen handler om mental energi som læringen krever og typiske begrep her er motivasjon, følelser og vilje (Illeris & Nordgård, 2012). Dette ble sett i sammenheng fordi læring om deres hobbyer og interesser hadde relevant innhold for dem, samtidig som dette var noe som drev de til å se og lære mer rundt dette. Grunnlaget for dette var at program som handlet om dere interesser og hobbyer, kunne drive deres motivasjon, følelser og vilje til å se og følge med. En slik prosess kunne da føre til at de lærte noe nytt og tilegnet seg nye kunnskaper, forståelser og ferdigheter rundt sine interesser og hobbyer. På en annen side kunne man først se at Malin var den som ikke opplevde å lære så mye av TV generelt. Her ble det brukt et begrep om «*ubevisst arena*» i forhold til at hun ikke tenkte på TV som en «bevisst arena» for å lære noe. Dette ble drøftet og sett opp mot teori om ubevisst læring. Illeris og Nordgård (2012) hevder at mennesker kan lære noe uten å være bevisst det. Gjennom drøfting og refleksjoner rundt dette fremkom det likevel at Malin kunne oppleve å lære noe av TV generelt, men dette var mest trolig noe hun ikke var klar over i øyeblikket.

Informantene brukte begrep om «påvirkning», «betydning» og «engasjement» i forhold til læring av *Farmen* og *Farmen Kjendis*. Informantene hevdet at de ble «påvirket ubevisst». Hva de mente med begrepet «*påvirket ubevisst*» var vanskelig å få tak på, og dermed ble dette drøftet opp mot teori om bevisst og ubevisst læring. Illeris og Nordgård (2012) hevder at læring kan skje både bevisst og ubevisst, og de mener vi burde være klar over at vi like gjerne kan lære noe uten at vi er bevisst det. Gjennom drøftingen kunne man se at informantene opplevde en overgang for å ikke være bevisst sin egen læring av *Farmen* og *Farmen Kjendis*, til å bli mer bevisst det. Dette kunne man se i sammenheng med at informantene fikk mulighet til å reflektere mer over dette i en intervjusituasjon. Her opplevde de læring i forhold til engasjement, glede, fellesskap og avslapping, læring om hvordan man skal oppføre seg og forholde seg til ulike ting, samt deltakelse i diskusjoner i etterkant.

Gjennom refleksjoner om læring av Farmen, kunne man se at Sara lærte mye om holdninger, verdier og relasjoner til andre mennesker, mens Andrea og Malin lærte mer om gårdsbruk, redskaper og mat. Dette ble videre sett i sammenheng med teori om læringsutbytte. Lindeman (1926) hevdet at læring er livet og målet med læring er å gjøre livet meningsfullt, Knowles (1988) så på læring i forhold til selvstyring, og Mezirow (1991) hevdet at læring er en meningsskapende prosess og meningsfull aktivitet rettet mot å forstå egne erfaringer. Tough, Abbey og Orton (1979) utviklet en modell for deltakeres forventende utbytte av læringsaktiviteter, som handlet om at deltakere i læring er bevisst utbytte de kan oppnå. Dette ble sett i sammenheng fordi læring av Farmen og Farmen Kjendis hos informantene kunne ha betydning i forhold til læring som var meningsfull og meningsskapende for dem. Dette kunne igjen føre til nye kunnskaper som de tok med seg ut i eget hverdagsliv. Samtidig var informantene på mange måter selvstyrte, og mye av drivkraften til læring av Farmen og Farmen Kjendis kom gjennom refleksjoner.

I forhold til informantenes meninger om Farmen Kjendis, hevdet de at denne serien hadde overrasket de positivt, de hadde endret syn på kjendisene i etterkant og Farmen Kjendis ble ikke slik de hadde forventet. Dette ble drøftet opp mot Prøitz' (2016) teori om læringsutbytte. Hun opererte med to ulike forståelser av dette begrepet. Disse var: Det man lærer gjennom fastsatte og detaljerte mål, og kompetanse man har tilegnet seg etter endt opplæring, både planlagte og ikke-planlagte resultater av læring (Prøitz, 2016). Dette ble sett i sammenheng med at informantene kunne oppleve læring gjennom å være klar over at ikke alt trenger å bli slik man forventer, og dette er erfaringer man kan ta med seg ut i sitt eget hverdagsliv. Her ble det henvist til læring om at man skal være forsiktig med å dømme og kritisere andre mennesker ut ifra hva man vet om de fra før, for det kan være at mennesker ikke er likedan i alle typer settinger.

Slik det fremkommer i kategorien om refleksjon og diskusjon, viser informantene at refleksjoner og diskusjoner omkring Farmen og Farmen Kjendis bidrar til læring.

Refleksjoner omkring Farmen og Farmen Kjendis ble gjort både alene og sammen med andre, og disse handlet om hva som hadde skjedd inne på Farmen. Ofte ble det reflektert rundt negative hendelser inne på Farmen, men også diskusjoner og positive hendelser som skjedde. Dette ble drøftet opp mot teori om refleksjon som ettertanke. Her reflekterte de gjerne over hva som hadde skjedd. Refleksjonsprosessen er igangsatt mens man er i situasjonen, men de mange impulsene man får underveis er ikke ferdigbehandlet før de er blitt bearbeidet. Bearbeidingen skjer gjerne etter hele prosessen eller situasjonen er over (Illeris & Nordgård,

2012). Dette ble sett i sammenheng med informantenes refleksjoner over *Farmen* og *Farmen Kjendis* fordi de ofte reflekterte over dette etter episodene var ferdige. Her handlet refleksjonene ofte om det som hadde skjedd inne på *Farmen* i løpet av episoden.

I forhold til diskusjoner rundt *Farmen* og *Farmen Kjendis*, så var dette mest fremtredende hos Sara og Malin. De diskuterte stort sett med sine menn. På like linje med refleksjoner, var også diskusjonene ofte negativt ladet, og en kunne se at diskusjoner var et resultat av refleksjoner. Dermed kunne diskusjonene handle om det informantene allerede hadde reflektert over, som videre kunne brukes til å argumentere både for og imot med sin partner. Dette ble drøftet opp mot teori om sosial læring. Det er læring som er av sosial karakter og det skjer ofte mellom mennesker (Illeris & Nordgård, 2012). Gjennom dette kunne man se at informantene lærte mye gjennom samspeillet og diskusjonene med sine menn..

Gjennom hele oppgaven kan man se at læring av *Farmen* og *Farmen Kjendis* handler om læring som skjer i en uformell kontekst, som igjen kan knyttes til uformell læring. Det å se *Farmen* og *Farmen Kjendis* på TV, og oppleve og erfare læring av dette, kan her betraktes som uformell læring. Dette er læring som ikke er planlagt, det skjer spontant og det er utenfor den skolebasert læreplanen (Tufekci, Freelon & Gleason, 2013). Uformell læring kan være all læring som ikke er formalisert (Illeris, 1999), og slik læring er ofte karakterisert som samarbeidende, deltakende og drevet av interesse (Jenkins, 2006). Dette ble sett i sammenheng fordi informantenes opplevelser rundt læring av *Farmen* og *Farmen Kjendis* ikke var noe skolebasert, det var mest sannsynlig ikke planlagt og læringen kunne ofte skje spontant. Samtidig kunne man se at læring av *Farmen* og *Farmen Kjendis* var preget av informantenes interesser for TV-seriene og deres sosiale samspill etter episodene var ferdige. Gjennom spørsmål og muligheter for refleksjoner rundt temaer som kunne relateres til læring av *Farmen* og *Farmen Kjendis*, kom informantene frem til at TV-seriene kunne innebære læring om holdninger, verdier og relasjoner til andre mennesker, og det kunne innebære læring om gårdsbruk, gjenstander og mat.

6.1 Perspektivering – videre arbeid og endringer

Læring av *Farmen* er noe voksne kan oppleve og erfare gjennom å se både *Farmen* og *Farmen Kjendis*. Funnene i dette prosjektet kan av den grunn være et bidrag innenfor fagfeltet voksnes læring. Grunnlaget for dette er at alle informantene var voksne damer som opplevde læring av *Farmen* og *Farmen Kjendis*. Samtidig kan det belyse betydningen av hvor viktig læring i uformelle kontekster kan være for mennesker i alle aldre.

Forskning på læring i en uformell kontekst viser at man ikke alltid er klar over læringsaspektet i det å se TV-seriene *Farmen* og *Farmen Kjendis*. Grunnlaget for dette er at læring ikke ligger som et eksplisitt mål for konseptet. Denne oppgaven viser at man får utnyttet det læringspotensialet som ligger i TV-seriene og TV-underholdning når man er klar over sin egen påvirkning og læring gjennom å se på TV. Gjennom refleksjon med seg selv og andre blir man bevisst sin egen læring og man får da utnyttet det læringspotensialet som kan ligge i TV-seriene *Farmen* og *Farmen Kjendis* og i andre tilsvarende TV-serier. Undersøkelsen underbygger også at den omliggende konteksten har en forsterkende virkning på læring, ved at man er avslappet, at man koser seg og er i trygge omgivelser.

Av ulike årsaker ble det i denne oppgaven brukt kun tre informanter og tematikken hadde et ganske snevert fokus. Likevel kan det være flere aspekter av denne tematikken som ikke er belyst i denne oppgaven, men som kan være av interesse å utforske videre i andre forskningsprosjekt. Eksempel på dette kan være at en kan intervjuere flere personer for å ha muligheten til å få tak på flere sider av tematikken. Dette kan føre til flere ulike refleksjoner og meninger, som videre kan være av positiv betydning. Det kan også være interessant å gjøre en lignende tematisk studie for andre typer TV-serier for å undersøke om voksne kan oppleve og erfare læring på samme måte som læring av *Farmen* og *Farmen Kjendis*.

Litteraturliste

- Alvesson, M. & Sköldbberg, K. (1994). *Tolkning och reflektion : vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Carson, N. (2007). Erfaringer og refleksjoner ved bruk av gruppeintervju i kvalitativ forskning. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 91(3), 220-231.
- Clegg, S. & Stevenson, J. (2013). The Interview Reconsidered: Context, Genre, Reflexivity and Interpretation in Sociological Approaches to Interviews in Higher Education Research. *Higher Education Research and Development*, 32(1), 5-16. doi: 10.1080/07294360.2012.750277
- Cofer, D. (2000). Informal Workplace Learning. Practice Application Brief. NO 10. U.S. Department of Education: Clearinghouse on Adult, Career, and Vocational Education.
- Conlon, T. J. (2004). A Review og Informal Learning Literature, Theory and Implications for Practice in Developing Global Professional Competence. *Journal of European Indutrial Trainin*, 28, (283-284), p.283-295. doi: 10.1108/03090590410527663
- Dalen, M. (2004). *Intervju som forskningsmetode : en kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforl.
- Hanson, J. (2013). Educational Developers as Researchers: The Contribution of Insider Research to Enhancing Understanding of Role, Identity and Practice. *Innovations in Education and Teaching International*, 50(4), 388-398. doi: 10.1080/14703297.2013.806220
- Illeris, K. (1999) *Læring – aktuel læringsteori i spændingsfeltet mellom Piaget, Freud og Marx*. Roskilde Universitetsforlag.
- Illeris, K. & Nordgård, Y. (2012). *Læring*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Jenkins, H. (2006). Independent media centers: Cyber-subversion and the alternative press. *Frist monday*, 7(4). Retrieved from <http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/view/944/866>
- Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P. A. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg. utg.). Oslo: Abstrakt.
- Jootun, D., Mcghee, G. & Marland, G. (2009). Reflexivity: promoting rigour in qualitative research. *Nursing Standard (through 2013)*, 23(23), 42-46.
- Knowles, M.S. (1988). *The mordern Practice of Adult education: from Pedagogy to Andragogy*. Cambridge. Englewood Cliff, N.J.

- Kvale, S., Brinkmann, S., Anderssen, T. M. & Rygge, J. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utg. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kvernmo, G. (2005). Intervju som metode - barn/unge som informanter (s. 66-80). Lillestrøm: Høgskolen i Akershus, 2005.
- Lindeman, E. (1926) [1961] [1989]. *The Meaning and Adult Education*. Montreal. Harvest House.
- Malterud, K., Siersma, V.D. & Guassora, A. D. (2016). Sample Size in Qualitative Interview Studies. *Qualitative Health Research*, 26(13), 1753-1760. Doi: 10.1177/1049732315617444
- Marsick, V. J., & Watkins, K. E. (1990). *Informal and incidental learning in the workplace*. New York, NY: Routledge.
- Mezirow, J. (1991). *Transformative Demensions of Adult Learning*. San Fransisco. Jossey-Bass.
- Moen, T. & Ragnheiður, K. (2011). *Sentrale aspekter ved kvalitativ forskning*. Trondheim: Tapir akademisk.
- Prøitz, T. S. (2016) Læringsutbytte – slik lærere, forskere og politikere ser det. *Bedre skole*(2), 41-46.
- Ryen, A. (2002). *Det kvalitative intervjuet : fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforl.
- Sander, K. (2016) *Hva er en læringsarena?* Læringsarena. Estudie.no. Hentet 24.03.2017 fra <http://estudie.no/laeringsarenaen/>
- Skard, Ø. (1986). *Livslang læring* (vol. 1986:23). Oslo: Universitetsforlaget.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse : en innføring i kvalitativ metode* (4. utg. utg.). Bergen: Fagbokforl.
- Tough, A., Abbey, D. & Orton, L. (1979). *Anticipated benefits from learning*. Unpublished manuscript. (Referert i Cross, 1984).
- Tufekci, Z., Freelon, D. & Gleason, B. (2013). #Occupy Wall Street. *American Behavioral Scientist*, 57(7), 966-982. doi: 10.1177/0002764213479372
- Wahlgren, B. (2010). *Voksnes læreprosesser : kompetenceudvikling i uddannelse og arbejde*. København: Akademisk forl.

Vedlegg

Vedlegg 1 – Intervjuguide

Introduksjonsspørsmål om TV generelt:

1. Hvilket forhold har du til TV? Mye tid på TV-titting? Hva ser du på? Noe spesielt du følger med på?
2. Hvilke tanker har du om TV som læringsarena? Ser du på noe som har en læringsverdi for deg?

Spørsmål om TV-serien «Farmen»:

3. Farmens handling: Hva handler TV-serien Farmen om? Typisk episode, hva skjer?
4. Farmen for deg: Hvorfor følger du med, hva synes du om serien, har den påvirket deg, hvor mye har du sett?
5. Konteksten rundt: Hvor ser du Farmen? Hvordan? Når? Med noen? Hvem? Hvilke tanker har du om konteksten rundt deg når du ser Farmen? Hvilken betydning og påvirkning har det på deg?
6. Prosessen rundt: Refleksjoner rundt hva som skjedde og hva som var innholdet etter episodene – hvilke refleksjoner? Hva skjer med deg da? Hvilke tanker har du? Diskutere og reflektere sammen med noen – med hvem og hva diskuteres?

Spørsmål om «Farmen Kjendis»:

7. Farmen Kjendis' handling: Hva handler Farmen Kjendis om? Typisk episode, hva skjer?
8. Farmen for deg: Hvorfor følger du med, hva synes du om serien, har den påvirket deg, hvor mye har du sett?
9. Konteksten rundt: Hvor, hvordan, når, med hvem? Hvilke tanker har du om konteksten rundt deg når du ser Farmen? Hvilken betydning og påvirkning har det på deg?
10. Prosessen rundt: Refleksjoner rundt hva som skjedde og hva som var innholdet – hvilke refleksjoner? Hva skjer med deg da? Hvilke tanker har du? Diskutere og reflektere sammen med noen – men hvem og hva diskuteres?

11. Det har kommet frem i media at Farmen Kjendis hadde en kjempe-suksess med mange seere. Det ble sagt at det er en av programmene på TV2 som har hatt flest seere gjennom tidene – mange flere enn i «vanlig» Farmen. Hva er dine tanker rundt dette? Hvorfor tror du Farmen Kjendis har vært så populært?
12. Har Farmen Kjendis vært med på å endre ditt syn på kjendisene i etterkant? Hvordan? Noen spesielle du vil trekke frem? Hvem?
13. Hva er likt og ulikt med Farmen og Farmen Kjendis? Kan du utdype?
14. Hva likte du best? Hvorfor?

Spørsmål om læring rundt Farmen og Farmen Kjendis:

15. Dine tanker rundt Farmen som læringsarena? Har det noen læringsverdi for deg – hvordan?
16. Lærer du av å se på Farmen? Dine tanker rundt læringsutbytte i en uformell læringskontekst som det å se Farmen på TV? Hva sitter du igjen med?
17. Noen erfaringer du har tatt med eller kommer til å ta med etter å ha sett en slik TV-serie? Hva?
18. Hvilken betydning har Farmen hatt for deg? Har den endret ditt syn på ulike ting med tanke på gårdsdrift for eksempel? Hvordan?
19. Noe som burde endres på for at det skal bli mer/mindre attraktivt? Hva?
20. Vil du anbefale andre å se Farmen? Hvorfor/hvorfor ikke?
21. Noe du vil tilføye? Noe du føler du ikke har fått sagt eller uttrykt godt nok? Hva?

Da vil jeg si tusen takk! Vil minne deg på at dette er en anonym undersøkelse og ingen vil kunne gjenkjenne deg og det du har sagt ved prosjektets slutt. Takk for praten!

Vedlegg 2 – Informasjonsbrev/samtykkeerklæring

Informasjonsbrev/samtykkeerklæring

Jeg vil informere deg som informant om et forskningsprosjekt jeg skal gjennomføre. Dette er en masteroppgave i Voksnes Læring ved NTNU Trondheim. Målet med prosjektet er å tilegne seg kunnskaper om læring og læringsutbytte i uformelle prosesser og i en uformell kontekst. Dette vil dreie seg om de voksnes opplevelse av læring gjennom å se på TV-serien Farmen.

Det er ønskelig at jeg får gjennomføre et intervju med deg. Det vil bli gjort lydopptak fra intervjuet. Undersøkelsen er anonym og all informasjon vil bli behandlet konfidensielt slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes i den ferdige masteroppgaven. Det vil derfor ikke være mulig å vite hvem som har gjort eller sagt hva, eller hvor intervjuet har blitt gjennomført. All medvirkning i dette prosjektet er basert på frivillighet. De som samtykker kan også på et hvilket som helst tidspunkt trekke seg fra prosjektet.

Lydopptak vil bli oppbevart på en sikker måte. Alle involverte parter fra Universitetet i Trondheim, NTNU, er underlagt taushetsplikt, og data vil bli behandlet deretter. Opptak og andre notater vil bli slettet umiddelbart etter prosjektets slutt. Prosjektets slutt vil være i løpet av 2017. Det ferdige prosjektet vil være min Masteroppgave i Voksnes Læring ved Universitetet i Trondheim, NTNU.

Vennlig hilsen

Anita Lange, masterstudent i Voksnes Læring
Institutt for Pedagogikk og Livslang læring, Voksnes Læring
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i Trondheim

Jeg ønsker å være deltaker i forskningsprosjektet fra NTNU.

Underskrift av informant: .....

Vedlegg 3 – Tilbakemelding på meldeskjema fra NSD

Christin Tønseth
Institutt for pedagogikk og livslang læring NTNU

7401 TRONDHEIM

Vir dato: 31.03.2017

Vir ref: 53091 / 3 / STM

Deres utløp:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 17.02.2017. Meldingen gjelder prosjektet:

53091	Læring og media
Behandlingsansvarlig	NTNU, ved institusjonens øverste leder
Daglig ansvarlig	Christin Tønseth
Student	Anita Lange

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pwo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 01.12.2017, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Kjersti Haugstvedt

Siri Tenden Myklebust

Kontaktperson: Siri Tenden Myklebust tlf: 55 58 22 68

Vedlegg: Prosjektvurdering

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSD's rutiner for elektronisk godkjenning.

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektur: 53091

Utvalget informeres skriftlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Informasjonsskrivet er godt utformet, men følgende formulering er ikke riktig og må tas bort: «Dette er en anonym undersøkelse.»

Personvernombudet legger til grunn at student etterfølger NTNU sine interne rutiner for datasikkerhet. Vi legger til grunn at bruk av privat pc er i tråd med disse.

Forventet prosjektslutt er 01.12.2017. Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da anonymiseres. Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å:

- slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel)
- slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. bosted/arbeidssted, alder og kjønn)
- slette digitale lydopptak